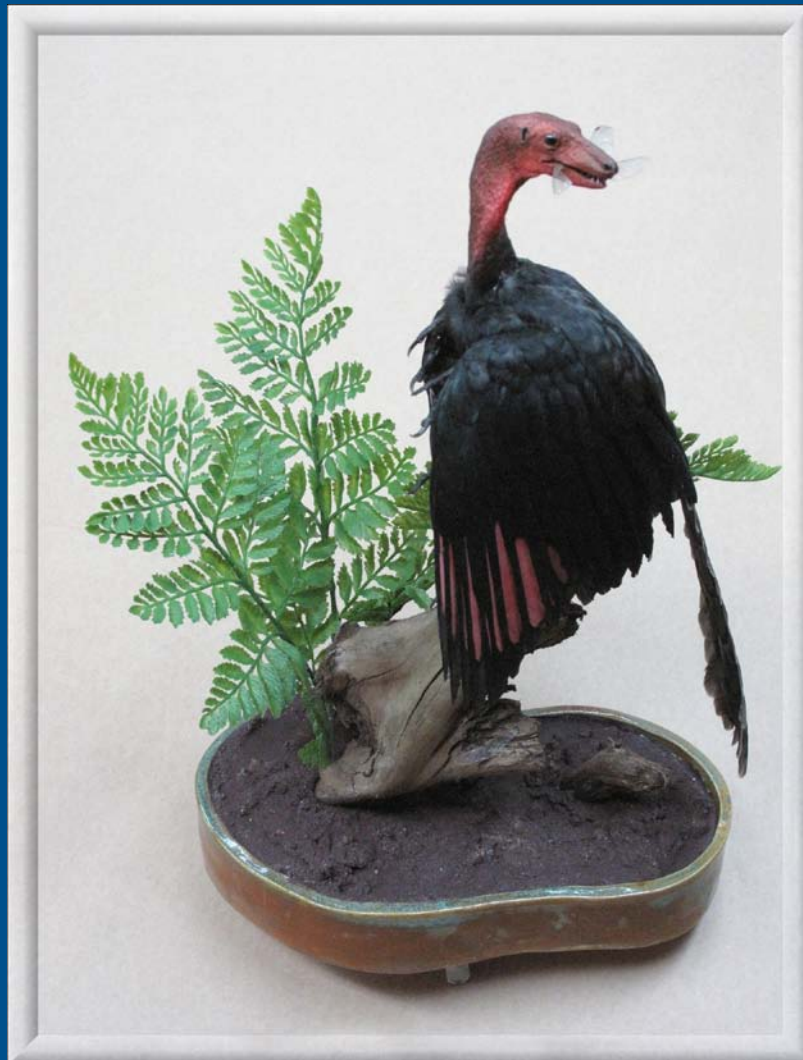

Jyväskylän yliopiston museo

toimintakertomus

2009

Kirjoittajat: Marja-Liisa Hyvönen, Tanja Koskela, Hillevi Kotiranta, Riikka Mäkipelkola, Jarkko Mäntynen,
Niina Niemi, Janne Vilkuna, Pirjo Vuorinen
Taitto: Marja-Liisa Hyvönen

Kannessa Hannu Ahosen tekemä liskolinnun rekonstruktio, joka oli esillä Lentämisen ihme -näyttelykokonaisuuteen kuuluneessa Ihmeellisiä lentäjiä -näyttelyssä Keski-Suomen luontomuseossa. Liskolinnun tekemiseen käytettiin muun muassa harakan siipiä ja varpaita, merimetson sulkia, mateen nahkaa ja hauen hampaaita.

Kuva: Tapani Kahila

SISÄLLYS

HILJAISUUDEN ÄÄRELLÄ.....	4
MUSEON JOHTOKUNTA 1.8.2008 ALKAEN	6
KULTTUURIHISTORIALLINEN OSASTO	7
Henkilökunta	7
Kokoelmien kuulumisia	9
Yhteistyö Suomen tietojenkäsittelymuseoyhdistyksen kanssa.....	15
Seminarium-rakennuksen peruskorjaus.....	16
Näyttelytoiminta.....	16
Koulutus ja matkat.....	22
Toimikunnat ja työryhmät	24
Toimitilat ja kalusteet	24
Opetus, esitelmät ja tapahtumat.....	24
Kampusopastointia.....	26
Tiedotus.....	26
Sidosryhmät	26
Laatutyö ja kehittämiskohteet	27
LUONNONTIETEELLINEN OSASTO.....	28
Henkilökunta	28
Kokoelmat	30
Näyttelyt.....	32
Kävijät.....	35
Tapahtumat	35
Talous	36
Toimitilaresurssit	37
Sidosryhmät	37
Tiedotus.....	37
Kokoustilan käyttö	38
Koulutus	40
Opetus ja esitelmät	40
Tutkimusyhteistyö	41
Muuta yhteiskunnallista palvelua.....	41
Julkaisut ja artikkelit.....	42
KASVITIETEELLINEN PUUTARHA	44
Puutarhan hoito	44
Istutukset.....	46
Kasvien poistot	47
Kasvikokoelmat.....	47
Kuva-arkisto.....	49
Maksullinen palvelutoiminta	49
Tiedotus, neuvonta ja sidosryhmät	49
Seminaarinmäen puistojen mennyttä ja tulevaa.....	50
Liite 1: Kokoelmakartunnan käsittely, tutkimus- ja luettelointiprosessi	
Liite 2: Luonnontieteellinen osasto, kartunta eliöryhmittäin 2009	
Liite 3: Luonnontieteellinen osasto/Keski-Suomen luontomuseo, kävijämäärät	

HILJAISUUDEN ÄÄRELLÄ

Jyväskylän yliopiston museossa lähdettiin kertomusvuoteen varsin innokkaina. Kulttuurihistoriallisessa osastossa aloitettiin aherrus koska rehtori oli edellisissä tulosneuvotteluissa myöntänyt erillisen määrärahan tulevaa Seminariumin perusnäyttelyä valmistavien määrärahaisten tutkijoiden palkkaukseen. Luontomuseossa valmistettiin samaan aikaan ahkerasti Ihmeellisiä lentäjiä -näyttelyä, joka oli yliopiston museon panos uuden Jyväskylän kaikkien museoiden yhteiseen innovatiiviseen Lentämisen ihme näyttelysikermaan. Projekti täytti odotukset ja siitä saatiin runsaasti kokemuksia. Vastaava näyttelyprojekti toistettaneen uusin teemoin tulevaisuudessa.

Valmistautuessaan uuteen yliopistoon, yliopisto uudisti johtosääntönsä yliopistolain mukaiseksi. Tällöin entiset erillislaitokset jaettiin erillislaitoksiksi ja palvelulaitoksiksi. Ajatus lienee ollut, että viimeksi mainittujen rahoitus perustuu edellisiä enemmän yliopiston talousarvioon ja vähemmän täydentävään rahoitukseen. Museosta tuli palvelulaitos. Samalla yksiköiltä pyydettiin johtosääntöehdotus. Museon ehdotus lähti johtokunnan hyväksymänä, mutta lopullisesta johtosäännöstä jäi pois sana tiedemuseo,

toiminta elämänikäisen oppimisen puolesta sekä museon yhtä tehtävää kuvaava sana tutkimus. Näin museo on ilmeisesti maailman ainoa yliopiston museo, joka ei tutki!

Jo keväällä epäiltiin toimintamenojen alijäämää, mutta yliopiston talousjärjestelmä pystyi vahvistamaan asian vasta syksyllä. Alijäämä nollattiin marraskuun tulossopimusneuvottelussa. Toinen yllätys oli, että vuonna 2003 kaupungin ja yliopiston luontomuseota koskevaan yhteistyösopimukseen perustuva kaupungin huomattava avustus ei ollutkaan tarkoitettu museon toimintaan vaan vuokrakuluihin.

Loppuvuoden tulosneuvottelussa syntynyt sopimus tuotti yhden tai itse asiassa kaksi maamme ohuimmin resursoitua museota. Kiinteiden kulujen eli vuokrien, kahdeksan vakituisen työntekijän palkkojen, yleiskulujen, palvelukeskusmaksun jne. jälkeen varsinaiseen toimintaan ei jäänyt juuri mitään. Vakavinta oli, että keväällä 2010 valmistuvan Seminariumin perusnäyttelyn tekoon ei jäänyt lainkaan varoja ja luontomuseon entisen laajuinen aukipitokin vaarantui. Tulevat resurssit eivät näin mahdollista minäkään toiminnan kehittämistä, vaan aika monesta asiasta on luovuttava.

Mistä tilanne johtuu? Teknisesti kyse on alibudjetoinnista, mutta pohjimmiltaan syynä on ansaintalogiikan puuttuminen. Yliopistojen museoiden rahoitus ei ollut ongelma ennen 1990-luvun alun lamaa. Ne museot, joilla oli laman aikana ja jälkeen erillislaitosstatus ja jotka neuvottelivat varoistaan suoraan yliopiston johdon kanssa, pärjäsivät jotenkuten. Ojasta jouduttiin allikkoon kun yliopistojen rahoituksen määrittelyssä siirryttiin opetusministeriön toimesta vuosina 1991–1995 tulosohjaukseen ja tulossopimuksiin. Tuloksista keskeisimmät olivat opintosuoritteet eli maisterit ja erityisesti tohtorit, joita erillis- tai palvelulaitokset eivät voi tuottaa. Tällöin yliopistojen erilaisia nk. tukipalveluja tuottavat yksiköt kuten museot joutuivat hankalaan asemaan.

Valtion museoina yliopistojen museot eivät olleet valtionosuuskelpoisia eivätkä ne voineet saada muitakaan valtion museoille suuntaamia kehittämisvaroja (esim. kokoelmien digitointivaroja). Kun pääosa yliopistoista muuttuu vuoden 2010 alussa julkisoikeudellisiksi laitoksiksi, se ei välittömästi tuo helpotusta, sillä museolaki ja -asetus eivät tunnusta niitä uudessakaan olomuodossaan valtionosuuskelpoisiksi. Vaikka yliopistojen museoista tulisi muodollisesti valtionosuuskelpoisia, jonossa on pitkästi yli 500 rahoittamatonta henkilötöyvuotta. Eli jos museot joutuvat tuohon jonoon, eikä asiaa hoideta erityisjärjestelyin, perille on pitkä matka!

Jyväskylän yliopiston museon ja osittain muidenkin maamme yliopistojen museoiden tilanne on erityisen ikävä siksi, että niillä olisi monitieteisten kulttuuri- ja luonnonperintöön liittyvien toimintaympäristöjensä vuoksi kaikki edellytykset olla sekä museoalaa kehittäviä huippumuseoita että nykyaikaisia tiedemuseoita.

Jyväskylässä 22.1.2010

Janne Vilkuna
museonjohtaja, museologian professori

MUSEON JOHTOKUNTA 1.8.2008 ALKAEN

Puheenjohtaja: professori Heikki Hanka
Sihteeri: hallintopäällikkö Matti Myllykoski

Jäsenet ja varajäsenet:
Kirjastoamanuussi Irene Ylönen
(Kirjastonhoitaja Marjut Kataja)

Lehtori Jari Haimi
(Tutkija Heli Siitari)

Tutkija Panu Halme
(Yliopistonopettaja, dosentti Veikko Salonen)

Amanuussi Tellervo Helin
(Professori Annika Waenerberg)

Yliassistentti Tiina Nevanpää
(Yliopistonopettaja Ilkka Ratinen)

Puistonjohtaja Raimo Itkonen, Metsähallitus
(Suojelubiologi Panu Kuokkanen)

Amanuussi Tuulikki Tuomainen
(Erikoistutkija Heikki Rantatupa)

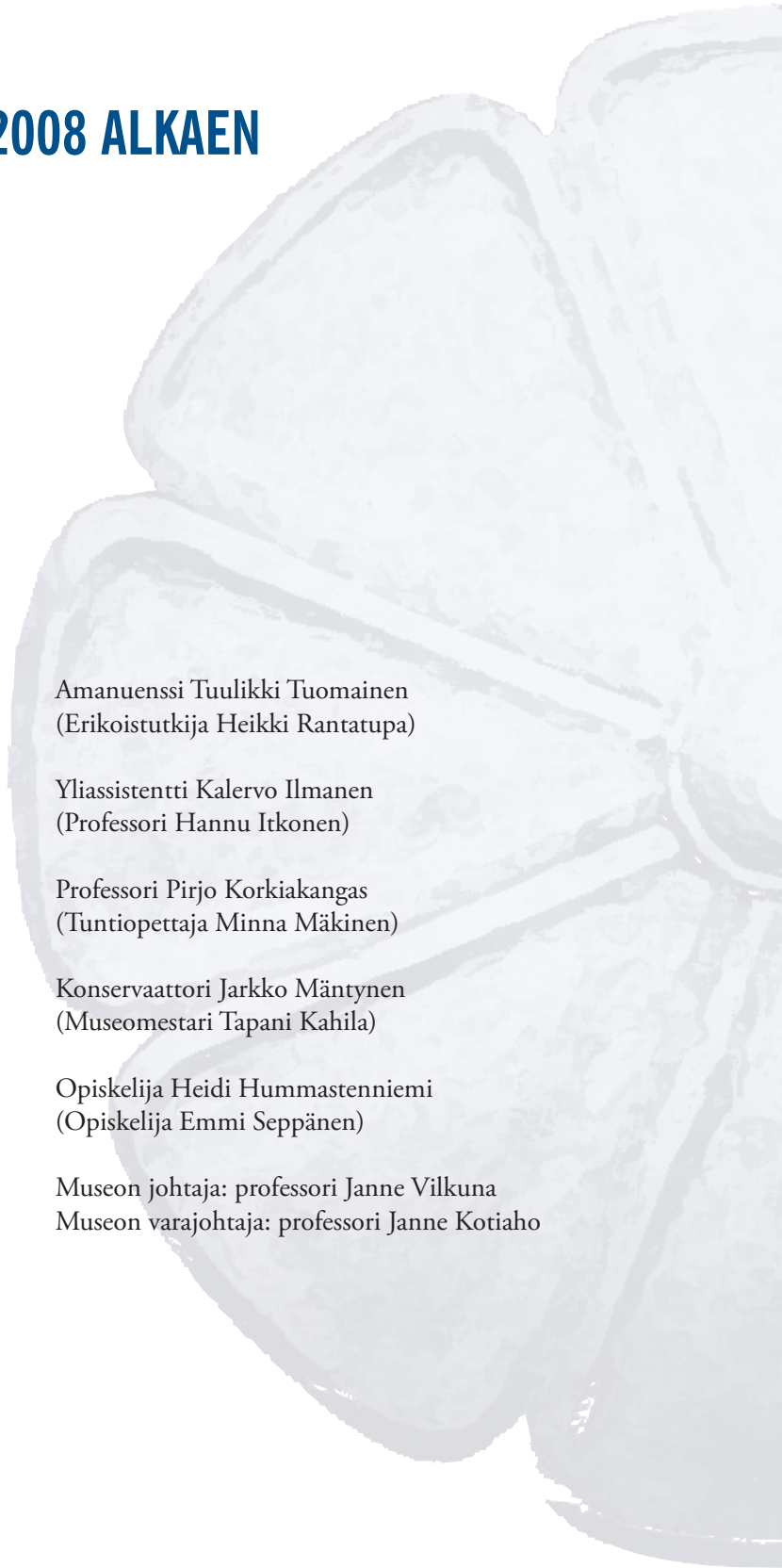
Yliassistentti Kalervo Ilmanen
(Professori Hannu Itkonen)

Professori Pirjo Korkiakangas
(Tuntiohjaaja Minna Mäkinen)

Konservaattori Jarkko Mäntynen
(Museomestari Tapani Kahila)

Opiskelija Heidi Hummastenniemi
(Opiskelija Emmi Seppänen)

Museon johtaja: professori Janne Vilkkumäki
Museon varajohtaja: professori Janne Kotiaho

KULTTUURIHISTORIAALLINEN OSASTO

HENKILÖKUNTA

Kulttuurihistoriallisella osastolla on neljä vakituista työntekijää, joista museomestari on luontomuseon kanssa yhteinen. Tämän lisäksi osastolla ja sen toimintaan liittyvissä tehtävissä työskenteli vuoden 2009 aikana yhteensä 17 henkilöä. Määräaikaisen henkilökunnan palkkaus järjestettiin yhteistyöprojektien kautta, joissa yhteistyökumppaneina olivat mm. Senaatti-kiinteistöt ja yliopiston tilapalvelu. Lisäksi saatiin rahoitusta työministeriön kautta nuorten työharjoittelijoiden palkkaamiseen. Työvoimaa tarvittiin Seminarium-rakennuksen rakennus-tutkimukseen sekä museon uusien pysyvien näyttelyiden suunnittelutyöhön, joka on edellyttänyt laajamittaista kokoelmien tutkimusta.

Vakinainen henkilökunta

Vuorinen Pirjo, intendentti
kulttuurihistoriallisen osaston esimies, osaston toiminnan suunnittelu ja kehittäminen, museologian opiskelijoiden ja harjoittelijoiden ohjaus

Hyvönen Marja-Liisa, museoamanuenssi
museon esine-, arkisto- ja kuvakokoelmien tieteellinen hoitaminen, tietopalvelutehtävät, näyttelyiden sisällöntuotanto, opiskelijoiden ja harjoittelijoiden ohjaus

Jokinen Raili, valokuvausteknikko
museon kuva-arkiston tekniset työt: kuva-aineistojen digitointi ja tallentaminen museon tietokantaan

Kahila Tapani, museomestari (yhteisesti luonnontieteellisen osaston kanssa)
näyttelyiden visuaalinen ja tekninen suunnittelu ja toteutus, piirroksot, kokoelmalogistiikka, valokuvaus

Määräaikainen henkilökunta

1. Budjettivaroin:

Iltanen Maija, harjoittelija ja suunnittelija, tuntitöinä Taikun oppihistoriallisen aineiston dokumentointi ja

luettelointi, taidekirjaprojektiin liittyvät tehtävät
Häkkinen Teemu, harjoittelija, tuntitöinä psykologian, kasvatustieteen ja erityispedagogiikan oppihistoriallisten aineistojen dokumentointi ja luettelointi

Korkiakangas Teemu, suunnittelija, 1.1.–31.12. kokoelmien dokumentointi ja luettelointi, kokoelmatutkimus perusnäyttelyä varten, aikajana, kokoelmapolitiikan kokoaminen, perusnäyttelyprojekti

Laukkanen Saara, harjoittelija, tuntitöinä kuvataulukokoelmien luettelointi ja järjestäminen, riihi-iltamien koordinointi

Niemi Niina, suunnittelija, 1.1.–30.6. ja 1.10.–31.12. taidekokoelmien hoitaminen, yliopiston taidekirjaprojektin koordinointi, Tissarin kokoelman näyttelyprojekti

Nurminen Miika, suunnittelija, tuntitöinä kokoelmatietokantojen Duo ja Arte kehittäminen ja mikrotuki niiden käytössä

Ruokolainen Tanja, suunnittelija, tuntitöinä Seminaarinmäen 1900-luvun alun rakennustutkimus ja pienoismallin rakentaminen alueesta

Saarela Katariina, harjoittelija, tuntitöinä naistutkimuksen oppiainetta esittelevän näyttelyn kokoaminen sekä naistutkimuksen oppihistoriallisten aineistojen dokumentointi ja luettelointi

Saari Lasse, suunnittelija, tuntitöinä ja 1.10.–31.12. Duo-tietokannan ja digitoinnin kehittäminen ja käyttöohjeiden laatiminen, perusnäyttelyprojekti

Tapper Mirva, tutkija, 1.1.–30.5. ja 1.10.–31.12. kokoelmien (mm. kuvataulut) dokumentointi, luettelointi ja järjestäminen, kokoelmatutkimus perusnäyttelyä varten ja museokaupan suunnittelu-tehtäviä, perusnäyttelyprojekti

2. Ulkopuolisin varoin (Senaatti-kiinteistöt)
Mäkipelkola Riikka, suunnittelija, 1.1.–31.12.

Seminarium- ja Oppio-rakennusten rakennustutkimus ja dokumentointi.

3. Työministeriön varoin (työelämävalmennus, työharjoittelu)

Tammela Joonas, 5.–30.6. ja 3.8.–31.12. kokoelmien dokumentointi ja luettelointi

Hanhikoski Reetta, 16.11.–18.12.

kokoelmien dokumentointi ja luettelointi
Oikarinen Timo-Pekka, 2.2.–26.3, 6.4.–29.5., 10.8.–30.11.

valokuvakokoelman digitointi ja tallentaminen museon tietokantaan

Saari Riku, 14.–23.12.

kokoelmien dokumentointi ja luettelointi

4. Museologian opiskeluun liittyvä harjoittelu (6 viikkoa, palkaton)

Häkkinen Teemu, 1.4.–13.5.

kokoelmien dokumentointi ja luettelointi

Määttä Piia, 16.11.–18.12.

kokoelmien dokumentointi ja luettelointi

Pakarinen Anu, 1.9.–13.10.

kokoelmien dokumentointi ja luettelointi

Saarela Katariina, 15.–30.6., 1.–31.8.

naistutkimuksen oppiainetta esittelevän näyttelyn kokoaminen

Lisäksi museo teki yhteistyötä tohtorikoulutettava Ari Häyrisen kanssa museon tietokantojen kehittämisessä.

Kampusopastukset: Tapani Hynynen, Ville Häkkinen, Saara Laukkanen, Elina Luokola, Juha Mäkinen, Perttu Puranen

KOKOELMIEN KUULUMISIA

Kokoelmapolitiikka määrittää museon tallennusvastuun

Museon kulttuurihistoriallisen osaston kokoelmat palvelevat tutkimusta, opetusta ja julkaisu-/tiedotustoimintaa erityisesti yliopiston oppihistorian ja rakennetun ympäristön kannalta. Lisäksi kokoelmiin kuuluvat valtakunnallisesti merkittävät suomenkielisen opettajakoulutuksen vaiheisiin liittyvät aineistot. Kokoelmat jakaantuvat esineisiin, kuviin, arkistoaineistoon, kirjallisuuteen ja tallenteisiin. Aineistot tallennetaan museon Duo-tietokantaan. Museo hallinnoi myös yliopiston taidekokoelmaa, joka on tallennettuna Arte-tietokantaan. Kokoelmahallinnon periaatteena ovat avoimuus ja saavutettavuus. Tietokannat on toteutettu museon ja yliopiston omana työnä, ja ne noudattavat rakenteeltaan kansainvälisiä museoiden kokoelmatietokantojen kenttäjakoa.

Vuoden 2009 aikana painopistealueena museon kokoelmatyössä oli kokoelmapolitiikan laatiminen. Ensimmäinen versio valmistui vuonna 2008, ja vuoden 2009 aikana kokoelmapolitiikkaa kehitettiin edelleen ja sitä laajennettiin koskemaan myös taidekokoelmaa. Kokoelmapoliittinen ohjelma toimii ohjekirjana museon kokoelmatyössä. Ohjelmassa määritellään mm. museon tallennusvastuu sekä kokoelmien käsittelyyn liittyvät menettelytavat. Lisäksi siihen on kirjattu tulevaisuuden kehittämishankkeita. Kokoelmapoliittisen ohjelman toteutuminen tarkistetaan vuosittain ja sitä päivitetään tarvittaessa. Kokoelmapolitiikkaa on tarkoitus täydentää valokuvakokoelman erityispiirteiden osalta. Osana kokoelmapoliittista ohjelmaa kehitettiin museon luettelointiohjeita. Kokoelmakartunnan käsittely sekä tutkimus- ja luettelointiprosessi kuvattiin Microsoft Visio -kaavioilla (ks. liite 1). Työtä jatketaan tulevaisuudessa tutkimuspolitiikan laatimisella. Kokonaisuus liittyy museon laatutyöhön.

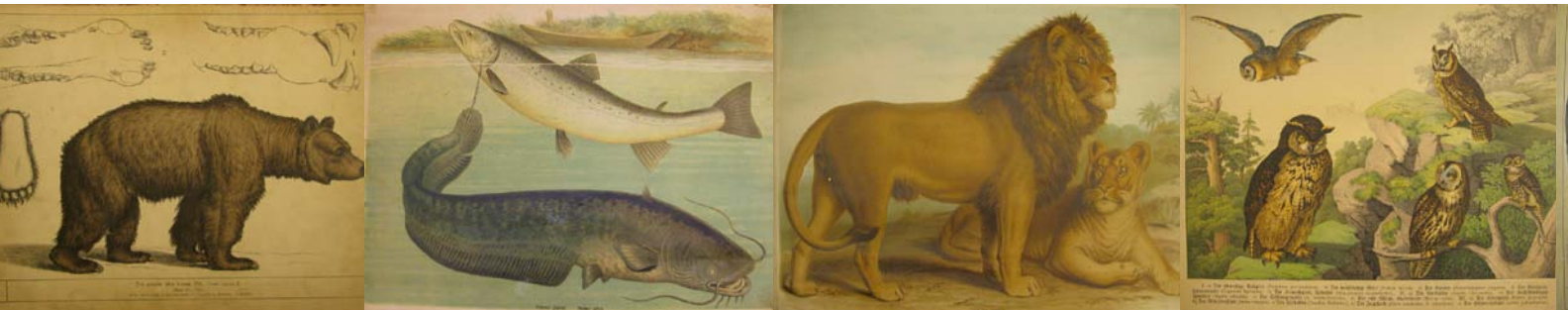
Tutkija Mirva Tapper yliopiston museon kokoelmatiloissa.
Kuva: Tapani Kahila.

Koska kokoelmatyö ja vastaanotetun aineiston käsittely ja dokumentointi perustuu tutkimustyöhön, sitä tekevällä henkilökunnalla pitää olla hallussaan museologinen asiantuntemus ja kokoelmatyötä ohjaavien asiakirjojen sisällön hallinta, sillä kaikkea ei voida vastaanottaa ja tallentaa. Ensisijaisena kriteerinä on aineiston museoarvo (= esineen/aineiston yhteiskunnallisesti/yhteisöllisesti merkittävä tietoarvo, joka muodostuu kontekstitiedoista ja esineestä itsestään); ilman kontekstitietoja esine pääsääntöisesti on museaalisesti hyödytön eikä sillä ole merkitystä kokoelmille. Kokoelmiin valitaan tarkasti ja huolellisesti seuratut aineistot, jotka parhaiten edustavat oman aihepiirinsä aineistoa. Myös kaksois- ja kolmoiskappaleet seulotaan pois tai niitä tarjotaan muille muistiorganisaatioille. Kokoelmiin liittyvää tutkimustoimintaa toteutetaan kolmen informaatiotason kautta: fyysinen taso, suullinen informaatio sekä arkisto-, kuva- ja kirjallinen taso.

Keskeistä kokoelmatyössä on vuoden 2009 aikana edelleen ollutkin kontekstitiedon merkityksen korostaminen kokoelmien museoarvolle ja myöhemmälle tutkimuskäytölle. Kontekstitietoja tarvitaan erityisesti nyt, kun yliopiston museo suunnittelee uusia pysyviä näyttelyitä Seminarium-rakennukseen. Toimintakertomusvuoden aikana on jatkettu kokoelmatutkimusta muun muassa kokoelman vanhimman osan tietojen kartuttamisella arkistolähteiden, kirjallisuuden ja haastattelujen avulla.

Aineiston digitointi on avainasemassa museoiden kokoelmiin kerätyn tiedon saavutettavuuden kannalta. Digitoitu aineisto on mahdollista saattaa tietoverkkojen kautta kaikkien ulottuville. Digitointi mahdollistaa myös aineistojen poikkitieteellisen tutkimuskäytön. Luettelointia on kehitetty viime vuosina niin, että luetteloitavat esineet valokuvataan, ja kuvat liitetään tietokantaan yhdessä muiden dokumentointitietojen kanssa. Arkistoaineiston osalta työnkulkua helpottaa Ricoh-monitoimilaite, jolla paperiaineiston skannaaminen on nopeaa. Ääninauhojen, videotallenteiden ja valokuvien digitointia on jatkettu museolle jo vuonna 2008 kootun työaseman avulla.

Edelleen museon kokoelmatyön suurimpana ongelmana on se, että Jyväskylän yliopistolla ei Suomen muiden yliopistojen tavoin ole yhteistä tallennussuunnitelmaa erityisesti julkisin varoin kootun tutkimus- ja opetusaineiston tallentamiseksi (laitosten tutkimus- ja opetusvälineet, muistoesineet, kuva-arkistot, muu kuin virka-arkistoaineisto kuten tutkimus- ja opetusmateriaalit, tutkimusten ja oppinäytteiden empiiriset aineistot, ym. laitoksilla säilytettävä oppihistoriallinen aineisto), vaikka tätä edellyttävät mm. Berliinin julistus tieteellisen tiedon avoimesta saatavuudesta, OECD:n Pariisin julistus 2004 sekä OECD:n datasuositus 2007. Tallennussuunnitelman puute haittaa huomattavasti museon toimintaa. Museo joutuu väistämättä tilanteisiin, joissa sen rooli on toimia ”pelastusviranomai-

senä” yhdessä virka-arkiston ja kirjaston kanssa, kun laitokset esimerkiksi sisäilmaongelmien vuoksi muuttavat rakennuksesta toiseen, luopuvat varastotiloistaan tai peruskorjaukset vaativat nopeita toimenpiteitä laitosten vanhojen tutkimus- ja opetusarkistojen siivoamisessa. Selkeää sopimuskäytäntöä ei ole myöskään siitä, kuinka eläkkeelle siirtyvän henkilökunnan Jyväskylän yliopistolle tärkeä oppi-/tieteenhistoriallinen aineisto tallennetaan. Museon esittämät yhteistyöhankkeet eivät ole yliopiston TTS-kierroksilla saaneet rahoitusta.

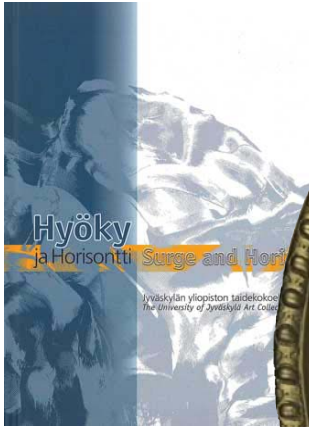
Museon kokoelmissa on runsaasti opetusvälineinä käytettyjä karttoja ja kuvatauluja, ja niiden säilyttämiseksi on etsitty uusia ratkaisuja. Osa karttakokoelmasta järjestettiin uudelleen toimintakertomusvuoden aikana. Museon kokoelmiin karttuneen laajan opetustaulukokoelman uudelleenjärjestäminen aloitettiin marraskuussa 2008 ja sitä jatkettiin vuoden 2009 aikana. Tavoitteena on saada taulut inventoitua, luokiteltua ja säilytettyä niin, että ne eivät vahingoitu, mutta ovat kuitenkin helposti tarkasteltavissa. Toimintakertomusvuoden aikana luettelointiin myös laaja D-rakennuksen ullakolta löytynyt psykologian, kasvatustieteen ja erityispedagogiikan aineisto. Aineiston joukosta löytyi mm. Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun ensimmäinen kandidaattitutkimus, Rauno Viitamäen Kokeellista psykologiaa, Rorschachin muodonselittämiskoe.

Museon kokoelmia käytettiin opinnäytetöiden, tutkimusten, julkaisujen, lehtiartikkelien ja tiedottamisen aineistoina. Museon kuva-arkiston kuvia käytettiin laajasti yliopiston joulukuussa 2009 ilmestyneeseen historian kuvituksessa. Lisäksi kuva-arkiston kuvia käytettiin mm. Ruotsin suomenkielisen television Det förflutna hälsar på 1809 -dokumentissa ja Alvar Aalto -säätiön Alvar Aalto architect Jyväskylä University 1951–71 -julkaisussa.

Uusia lahjoituksia ja nykypäivän dokumentointia

Kokoelmat karttuivat vuoden 2009 aikana 122 uudella päänumerolla. Museon diariossa oli vuoden 2009 lopussa yhteensä 4137 päänumeroa. Luku ei kerro kokoelmien kokonaisvolyymia, koska yhden päänumeron alla saattaa olla useita kymmeniä esineitä tai muita kokoelmalajikkeita. Esinekokoelmien arvioitu lukumäärä on tällä hetkellä noin 38 000. Kuva-arkistossa arvioidaan olevan kuvia noin 29 000. Lahjoitukset ja uudet dokumentoinnit luettelointiin Duo-ohjelmalla museon tietokantaan. Pääpaino dokumentointitoiminnassa oli korkeakouluaikeisen aineiston kokoamisessa sekä yliopiston nykypäivän tallentamisessa. Toimintakertomusvuoden aikana saatiin useita lahjoituksia mm. yliopiston alumnailta sekä emerituksilta. Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitokselta saatiin laaja taidehistorian ja taidekasvatuksen oppihistoriallinen aineisto, joka myös

Jyväskylän yliopiston taidekirja *Hyöky ja Horisontti* julkaistiin toukokuussa 2009. Yksi siinä esitellyistä taideteoksista on Maria Wiikin maalaus seminaarin johtajatar Charlotta Lydeckenistä vuodelta 1891. Kuva: Pekka Helin.

luettelointiin. Kirjallisen materiaalin ohella aineistoon kuuluu suuri joukko valokuvia, jotka luettelointiin ja skannattiin. Aineistoa täydennettiin haastattelemalla taidehistorian oppiaineen emerituksia. Lisäksi tallennettiin useiden muiden yliopiston laitosten vaiheisiin liittyvää aineistoa kuten tutkimus- ja opetuskäytössä olleita laitteita, valokuvia ja kirjallista materiaalia museon kokoelmapolitiikassa määritellyn tallennussuunnitelman mukaisesti.

Kuva-arkistot ja digitaalisuus

Kuvakokoelmien systemaattinen digitoiminen on aloitettu toimintakertomusvuoden aikana. Suuri osa seminaarin ja kasvatusopillisen korkeakoulun

ajan ryhmä- ja tapahtumakuvista sekä eriaikaisista rakennuskuvista on digitoitu ja liitetty museon tietokantaohjelmaan. Lisäksi 1970- ja 1980-lukujen kuva-aineistoa skannattiin negatiiveista digitaaliseen muotoon ja lähetettiin laitoksille tunnistettavaksi. Työtä tullaan jatkamaan edelleen. Osa uusista kuvalahjoituksista saadaan digitaalisessa muodossa tai skannaamalla kuvat lahjoittajan kuvista. Digitaalinen kuva-arkisto on karttunut myös asiakkaita varten skannatuilla sekä museon toimesta digikameralla kuvaamalla.

Jatkona laatutyölle vuoden aikana paneuduttiin myös kuva-arkiston luettelointiin kysymyksiin päivittämällä tietokantaohjelmaa ja luettelointiohjeita. Kuva-aineistojen siirtyminen yhä enemmän digitaaliseen muotoon edellyttää museoilta uusia näke-

myksiä aineiston käsittelyssä ja luetteloinnissa. Toisaalta museotyössä on pystyttävä säilyttämään myös perinteiset kuvan valmistustavat. Museo on pyrkinyt seuraamaan KDK (kansallinen digitaalinen kirjasto) -hankkeen etenemistä ja osallistumaan koulutustilaisuuksiin mahdollisuuksien mukaan. KDK-hankkeen tarkoituksena on parantaa kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisten aineistojen saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä. Hankkeen tuottamalla Digiwiki-sivustolla on valokuvien, kuvataiteen, audiovisuaalisen aineiston, äänitteiden, asiakirjojen sekä muiden aineistojen digitointia koskevia suosituksia ja ohjeita.

Seminariumin restaurointi tuotti uutta tutkimusaineistoa

Seminariumin korjaustöiden dokumentointia jatkettiin Senaatti-kiinteistöjen kustantamana koko vuoden ajan. Dokumentointi on tuottanut museon kokoelmiin runsaasti kuvallista aineistoa sekä näytteitä rakennuksen historiasta. Rakennuksesta poistetuista materiaaleista on otettu talteen näytteitä, jotka on toistaiseksi varastoitu Pitkäkadun tyhjiin kiinteistöihin odottamaan tarkempaa luettelointia tai käyttöä korjauksen myöhemmissä vaiheissa. Aineisto odottaa edelleen tarkempaa luettelointia. Dokumentoinnit ovat oleellinen osa valtion kulttuurihistoriallisesti merkittävän rakennuskannan korjausprojekteja.

Taidekokoelman tapahtumia vuonna 2009

Yliopiston taidekokoelman kannalta vuoden merkittävin tapahtuma oli kokoelmaa esittelevän Hyöky ja Horisontti -kirjan valmistuminen. Taidekirjan tekemistä oli suunniteltu jo 1980-luvulta alkaen, mutta toteutus viivästyi rahoituksen puuttuessa, kunnes lopulta yliopiston juhluvuoden lähestyessä hankkeelle

saatiin oma rahoitus. Teos julkistettiin Flooran päivänä 13.5.2009 Villan Ranan Paulaharjun salissa pidetyssä tilaisuudessa. Teos sisältää 11 taidekokoelmasta kertovaa artikkelia, jotka on käännetty myös englanniksi, ja runsaasti kuvia taideteoksista. Kirjoittajat ovat taidehistorian, yliopiston historian ja kuvataiteen asiantuntijoita, joilla on opintojensa tai työnsä kautta yhteys yliopistoon. Kirjan valokuvat otti Keski-Suomen museon valokuvaaja Pekka Helin ja graafisen suunnittelun teki Jyrki Markkanen. Kirjaa varten valokuvatuista taideteoksista on tarkoitus tehdä myös postikorttisarja.

Taidekokoelma karttui vuoden aikana neljällä uudella teoksella. Tuula Ollikaisen maalaus Eksynyt (2007) hankittiin Jyväskylän taiteilijaseuran galleriasta ja sijoitettiin Musica-rakennukseen Ollikaisen toisen työn viereen. Suurempi hankinta tehtiin Jyväskylän taidemuseon näyttelystä, jossa oli esillä espanjalaisen Bartolomé Rocan öljymaalauksia. Rocan näyttely liittyi opetushankkeeseen, jonka järjestivät yhteistyössä Jyväskylän yliopiston taidehistorian oppiaine sekä Granadan yliopiston piirustuksen laitos. Yliopistolle ostettiin näyttelystä teokset Talot Jyrkänneessä, Cuenca (2008) ja Paikka olla (2008). Lisäksi saatiin lahjoituksena teos nimeltä Tiheikössä sarastaa (2006). Teokset tullaan sijoittamaan Juomatehtaan tiloihin.

Seminarium-rakennuksessa sijainneiden muotokuvamaalausten ja -veistosten konservointityö käynnistyi marraskuussa, kun taidekonservaattori Jaana Paulus kävi hakemassa teokset työhuoneelleen. Veistosten konservoinnista vastaa Pauluksen puoliso, taiteilija Antti Ratalahti. Konservointityö valmistuu alkuvuodesta 2010, ja teokset sijoitetaan jälleen Seminarium-rakennukseen.

Useita yliopiston taidekokoelman teoksia oli vuoden kuluessa näyttelylainassa. Tissarin taidekokoelmaan kuuluvista teoksista Aimo Kanervan maalaus Maisema Kemijoelta jatkoi vuonna 2008 alkaneessa Mika Waltari ja taiteilijaystävät -näyttelyssä. Näyttely siirtyi tammikuussa Ateneumista Vaasaan Tikanojan taidekotiin (8.2.–22.3.2009) ja sen jälkeen

Julkisiin tiloihin sijoitetun taiteen lähettyville kertyy helposti ylimääräistä tavaraa, mikä pahimmillaan saattaa vaarantaa kalliiden teosten turvallisuuden. Kuvat: Pirjo Vuorinen ja Tapani Kahila.

Tampereen taidemuseoon (17.4.–14.6.2009). Veikko Vionojan maalaus Kesämökin interiööri oli Vionojan 100-vuotisjuhlavuoden näyttelyssä K. H. Renlundin museossa Kokkolassa 12.5.–30.8.2009. Vionojan kunniaksi järjestettiin näyttely myös Äänekosken taidemuseossa 4.10.–13.12.2009. Siellä olivat lainassa Vionojan maalaukset Kesämökin interiööri, Kyrönjoki ja Sadeilma.

Eero ja Erkki Fredriksonin säätiön taidekokoelmaan kuuluva Toivo Salervon akvarelli Mattilanniemen rantakoivu lähti lainaan Keski-Suomen museon Toivo Salervon akvarelleja -näyttelyyn. Näyttelyn ajankohta oli 14.2.–15.3.2009. Fredriksonin kokoelmasta myös Urpo Heinon teos Äänekosken happotornit oli näyttelylainassa. Heinon tuotantoa esitellyt näyttely Värien mestari järjestettiin Äänekosken taidemuseossa 17.5.–30.8.2009.

Valtion taidekokoelman teoksista oli lainassa kolme, Silja Purasen tekstiilityöt Vertugale 1580, Turnyyri 1885 ja Krinoliini 1856, jotka kuuluvat sarjaan Salonkikelpoinen. Teokset olivat lainassa Nordic Award in Textiles -näyttelyssä, joka järjestettiin Boråsin tekstiilimuseossa Ruotsissa 23.10.2009–3.1.2010.

Vuoden lopulla lainattiin vielä Keski-Suomen museon Maalareiden Tourujoki -näyttelyyn yliopiston omasta kokoelmasta Carl Bengtsin teos Talvimaisema Tourujoelta ja Feliks Ojasen teos Tourujoelta sekä Fredriksonin säätiön taidekokoelmasta Urho Lehtisen Tourujoki, Onni Kososen teokset Tourujoen veneranta ja Tourujokea, Feliks Ojasen teokset Murtunut hopeapaju ja Tourujoen rantaa sekä Johannes Rantasen Tourujoen kevät. Näyttely oli esillä 21.11.2009–7.2.2010.

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kuvataidetoimikunta käyttää museon yhdessä Miika Nurmisen kanssa kehittämää taidekokoelmien luettelointiin ja hallintaan tarkoitettua Arte-sovellusta Keski-Suomen keskussairaalan yksiköihin sijoitetun taidekokoelman luettelointiin. Kokoelman luettelointityö Arte-ohjelmaan käynnistyi syksyllä 2008, ja museo on konsultoinut kokoelman luettelointia ja ohjelman käyttöä.

YHTEISTYÖ SUOMEN TIETOJENKÄSITTELYMUSEOYHDISTYKSEN KANSSA

Jyväskylän yliopiston museo ja Suomen tietojenkäsittelymuseoyhdistys solmivat kesällä 2006 yhteistyösopimuksen, jossa päätettiin aloittaa toiminta yhdistyksen kokoelmien museologisen arvon kohottamiseksi. Projektin päättyi maaliskuussa 2008, jolloin tutkimusaineisto luovutettiin yhdistyksen edustajille. Tietojenkäsittelymuseoyhdistyksen kokoelman tilanne on heikko, koska rahoitusjärjestelyt ovat edelleen avoimet. Yhdistyksellä ei ole varaa maksaa vuokraa täysimääräisenä. Kokoelma sisältää sekä kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittäviä että Jyväskylän yliopiston käytössä olleita atk-historiallisia objekteja.

Seminarium-rakennuksessa sijainneiden muotokuvamaalaus- ja -veistosten konservointityö käynnistyi marraskuussa, kun taidekonservaattori Jaana Paulus kävi hakemassa teokset työhuoneelleen. Yläkuvassa Pekka Kontion Minna Canth -veistosta pakkaamassa Tapani Kahila, Joonas Tammela ja Jaana Paulus. Alakuvassa Niina Niemi ja Maija Iltanen käärivät Uno Cygnaeuksen muotokuvaa silkkipaperiin. Kuvat: Niina Niemi ja Pirjo Vuorinen.

SEMINARIUM-RAKENNUKSEN PERUSKORJAUS

Seminarium-rakennuksen peruskorjauksen suunnittelutyöt alkoivat jo kesäkuussa 2006. Rakennuttajakonsulttina hankkeessa on toiminut ISS Proko Oy ja pääsuunnittelijana Tuija Ilves ARK-Kantonen Oy:stä. Seminariumin varsinainen rakennusurakka pääsi alkamaan maaliskuussa 2008 niin sanotun purkurakan jälkeen. Suunnittelu- ja työmaakokouksissa museota ovat edustaneet Riikka Mäkipelkola, Pirjo Vuorinen ja Tapani Kahila.

Periaatteessa peruskorjaus on suoritettu restauroidutytöinä. Suurimpia haasteita ovat olleet puisten vaakarakenteiden korjaaminen/uusiminen sekä välipohjien eristeratkaisut. Vanhat eristeet korvattiin Vital-eristeellä. Puuseppä Erkki Toivainen höyläsi rakennuksen alkuperäiset punahonkaiset lattialankut. Niitä käytettiin rakennuksen ensimmäisen ja toisen kerroksen lattioiden verhoiluun.

Erikoismaalausurakkaa varten Ukri Oy selvitti rakennuksen maalausten vaiheita. Urakka pääsi alkamaan vähitellen kevään kuluessa. Työt jatkuivat kesällä ja syksyllä. Syksyllä kohteeksi tuli erityisesti rakennuksen juhlasali. Erikoismaalausurakan suunnitteleminen varten museon väki ja pääsuunnittelija vierailivat Porvoossa 21.4., jossa tutustuttiin Porvoon museon ja raatihuoneen maalausten restaurointiin.

Rakennuksen portaista käytiin erillinen neuvottelu kaupungin rakennusvalvonnan ja paloviranomaisten kanssa tammikuun 29. päivä. Neuvottelun tuloksena työmaa sai luvan rakentaa kerrosten välille puuportaat alkuperäisellä 1880-luvun mallilla. Materiaalina käytettiin mm. välipohjista poistetuista vasoista tehtyjä lankkuja. Ensimmäisen kerroksen näyttelytilojen seinät vaativat useita neuvotteluja, joissa pohdittiin maakosteuden vaikutusta seinien kunnostukseen. Vanhat rappaukset poistettiin ja seinät rapattiin uudelleen.

Rakennuksen harjannostajaisia vietettiin 12.6. Lozzilla ja rakennus luovutettiin omistajataholle 5. marraskuuta. Työt jatkuivat kuitenkin tämän jälkeen mm. maalausten osalta. Korjausvaiheiden dokumentoinnista on vastannut Riikka Mäkipelkola. Aineisto kootaan museon arkistoon sekä Senaatti-kiinteistöille.

NÄYTTELYTOIMINTA

Kohti uutta perusnäyttelyä

Peruskorjattavaan Seminarium-rakennukseen valmisteilla olevan näyttelykeskuksen suunnittelua jatkettiin vuoden aikana. Rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen sijoittuvat museon oppihistoriaa esittelevä perusnäyttely, Tissarin taidekokoelma, vaihtuvien näyttelyiden tila, infohuone sekä museokauppa. Perusnäyttelyn näyttelyrungon kokoamista ja siihen liittyvää museon omien kokoelmien tutkimustyötä jatkettiin mm. arkisto- ja kirjastolähteistä ja emeritukisia haastatteleamalla.

Seminarium-rakennuksen peruskorjauksen valmistuessa vuonna 2010 museon näyttelytiloihin tulevat alkuvaiheessa nähtäville esitykset, jotka kertovat rakennuksen peruskorjauksesta (toteutetaan Blender 3D-mallinnusohjelmalla) ja mainostavat tulevaa perusnäyttelyä ja esille tulevaa Tissarin taidekokoelmaa (toteutetaan PowerPoint-esityksinä). Esitykset koostettiin loppuvuodesta 2009 viimeistelyä vaille valmiiksi tilapalvelun rahoituksella.

Vaihtuvat näyttelyt

Yliopiston museon yhteistyössä naistutkimuksen oppiaineen kanssa kokoama naistutkimuksen 20-vuotisjuhlanäyttely Kriittisen ajattelun puolesta oli esillä yliopiston kirjaston Ex Libris -näyttelytilassa 2.9.–4.10.2009.

Tanja Ruokolaisen tekemä pienoismalli Seminaarinmäen alueesta 1910-luvulla valmistui toimintakertomusvuonna. Yläkuvassa Tapani Kahila, Tanja Ruokolainen ja Pirjo Vuorinen pienoismallin äärellä. Alakuvassa lähikuva pienoismallista. Kuvat: Niina Niemi ja Tapani Kahila.

SEMINARIUMIN PERUSKORJAUKSEN VAIHEITA

Seminariumin restauroinnissa päästiin etene-
mään pintojen käsittelyihin sitä mukaa kuin
vaakarakenteiden korjaamisia saatiin valmiiksi.
Työmaa-aikaisesta väritutkimuksesta ja maa-
lausten toteutuksesta vastasivat Rakennusen-
tisöintiliike Ukri Oy:n ammattitaitoiset tekijät,
joita saatiin mukaan hankkeeseen eri puolilta
Suomea.

Kuvat vas. Museon tulevassa perusnäyttelytilassa
tehtiin iso työ rappausten uusimisessa. Tilan lattiat
tehtiin uudelleen rakennuksesta puretuista lankuis-
ta. Aukeaman kuvat: Riikka Mäkipelkola.

Kuva oik. Seminariumin vesikate uusittiin. 1960-luvun kor-
jauksen yhteydessä madalletut savupiiput korotettiin ja
pellitettiin alkuperäisen mallin mukaan. Mallina käytettiin
alkuperäisiä piirustuksia ja vieressä sijaitsevan samaan ai-
kaan rakennetun Fennicum-rakennuksen piippuja.

Maalarimestari Jaana Finnberg Ukri Oy:stä selvittämässä värikerroksia luokkahuoneessa 203. Luokkiin toteutettiin uusrenessanssin mukainen maalausasu. Esiinotetun mallin mukaan luokkahuoneen 203 seinien alaosiin maalattiin marmorointijäljitelmä ja yläosaan maalattiin peili-kehukset. Alkuperäisen liimamaalin himmeää pintaa tavoiteltiin Hydrosil-maalilla.

Porrashuoneen puuaskelmat tehtiin rakennuksesta poistetuista vaakarakenteiden puvasoista. Kuvassa puuseppä Erkki Toivainen. Porrashuoneiden maalausasu palautettiin uusrenessanssiasuun. Jenni Joensuu ja Salla Rokka Ukri Oy:stä maalaamassa marmorointijäljitelmien suonistuksia.

Yliopiston museon yhteistyössä naistutkimuksen oppiaineen kanssa kokoama naistutkimuksen 20-vuotisjuhlanäyttely Kriittisen ajattelun puolesta oli esillä yliopiston kirjaston Ex Libris -näyttelytilassa 2.9.–4.10.2009. Kuva: Tapani Kahila.

Museon vuosina 2000–2005 kokoamat, edelleen esillä olevat laitosnäyttelyt

- Bio- ja ympäristötieteiden laitos, Ambiotica, Ylistönrinne
- Educa, 1. ja 2. kerros, Rakennuksen vaiheita esittelevät vitriinit
- Historica, 1. ja 2. kerros, Rakennuksen vaiheita esittelevät vitriinit
- Koulutuksen tutkimuslaitos, Opinkiven aula,
- Liikunta, 2. kerros, Tahko Pihkalan työhuone ja liikunnanopettajakoulutuksen vaiheet
- Musiikin laitos, Musica, 3. kerros
- Niilo Mäki Instituutti (Asemakatu 4), professori Niilo Mäen elämäntyötä esittelevä vitriininäyttely
- Normaalikoulu, Normaalikoulun ala-asteen aula
- OKL:n fysiikan opetusvälineet, päärakennus, huoneen C 118 viereinen käytävä
- OKL:n kuvaamataidonopetuksen vaiheita, päärakennus, 4. kerros

- OKL:n liikunnanopetus, U2
- Opettajankoulutuksen vaiheita Jyväskylässä, päärakennus, 3. kerros
- Rehtoraatti, yliopiston eri tiedekuntien vaiheita ja toimintaa, rehtorin viittaa ja käätyjä sekä yliopiston saamia mitaleja ja lahjoja esittelevät vitriinit
- Tapiolan päiväkotia (Kalervonkatu 12), päiväkodin historiasta kertova näyttely
- Varhaiskasvatuksen laitos, rakennus X, 1. kerros
- Yliopistopainon vitriini (Cygnaeuksenkatu 3)
- Lozzin posterinäyttely
- Oppio, 2. krs

Ns. Nanotalossa (Nanoscience Center) on esillä vuonna 2008 valmistunut, nanoteknologiaa hyväksi käyttämällä valmistettuja tuotteita esittelevä vitriini, joka on tehty yhteistyössä nanotiedekeskuksen kanssa.

Timo-Pekka Oikarinen ja Joonas Tammela museon työtiloissa. Timo-Pekka Oikarinen digitoi toimintakertomusvuoden aikana noin 3700 Jyväskylän seminaariin ja kasvatustieteelliseen korkeakouluun liittyvää valokuvaa. Kuva: Teemu Korkiakangas.

Verkkonäyttelyt

Vuoden aikana museon www-sivuilla on ollut nähtävillä seuraavat verkkonäyttelyt:

- Kerran kesällä. Lehtori Yrjö Blomstedtin ja seminaarilaisten partioetki Päijänteellä kesäkuussa 1911: www.jyu.fi/tdk/museo/Blomstedt/partioetki.html
- Kekristä joulun, yliopiston museon ja Keski-Suomen muistiarkiston kokoama näyttely Ahti Rytkösen valokuvista.: www.jyu.fi/tdk/museo/kekri/kekri.html
- Sanja-Kaisa Jalosen kokoama museon kuvataulukokoelmia esittelevä sivusto: www.jyu.fi/tdk/museo/kuvataulut.
- Jyväskylän seminaarissa opiskelleita valtakunnallisesti tunnettuja naisia esittelevä verkkonäyttely: www.jyu.fi/tdk/museo/naisoppilaat.

- Seminariumista Schroderukseen, museologian opiskelijoiden kokoama posterinäyttely, joka toteutettiin myös verkkonäyttelyinä: www.jyu.fi/tdk/museo/sch_julisteet_pieni.pdf

Neljältä ensin mainitusta verkkonäyttelystä nähtäville saatiin vuoden 2009 aikana yliopiston kielikeskuksessa tarkastetut englanninkieliset versiot. Lisäksi museon sivuilla esitellään tarkemmin 10 esinettä museon koelmista.

Yliopiston 75-juhlavuonna 2009 museon www-sivulle valmistui aikajana, joka esittelee yliopiston vaiheita seminaarin ajalta nykypäivään.

Museon verkkosivuille on linkitetty myös Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen ja Teknologiakasvatuksen tutkimusyhdistys TEKA ry:n raportteja ja artikkeleita Uno Cygnaeuksesta ja työkasvatustieteestä, joita ovat laatineet mm. TEKA:n puheenjohtaja KT Tapani Kananoja ja KT Jouko Kantola. Artikkelit löytyvät osoitteesta: www.jyu.fi/tdk/museo/kasityo/kasityo.html.

Lyhdyn kalusteita siirretään kunnostettaviksi. Yliopiston museo huolehtii yhdessä tilapalvelun kanssa yliopiston arvokalusteiden kunnostuksesta. Toimintakertomusvuonna vuorossa olivat Lyhdyn kalusteet, jotka kuljetettiin puuseppä Erkki Toivaisen kunnostettaviksi. Kuva: Pirjo Vuorinen.

KOULUTUS JA MATKAT

12.–13.3. Pirjo Vuorinen, Mirva Tapper, Teemu Korkiakangas ja Marja-Liisa Hyvönen osallistuivat Jyväskylän yliopiston museologian ainejärjestö Diaarion järjestämään seminaariin Katastrofi – Museoiden uhkakuvia.

12.3. Lasse Saari osallistui Digiwiki-seminaariin Helsingissä.

Humanistisen tiedekunnan luovien alojen yrittäjyysopintoihin kuuluneelle Elämysten ja tarinoiden tuotteistaminen -kurssille (htks155) osallistuivat kevätlukukaudella 2009 Mirva Tapper ja Pirjo Vuorinen.

21.4. Museon henkilökunnan sekä Seminaariumin pääsuunnittelijoiden matka Helsinkiin, missä tutustuttiin Luonnontieteelliseen keskusmuseon ja Postimuseon näyttelyhankkeisiin ja tiloihin sekä Ateenumin Kalevala-näyttelyyn. Matkalla vierailtiin myös Porvoossa, missä tutustuttiin raatihuoneen restauroiintiin. Matka toteutettiin Senaatti-kiinteistöjen varoin.

28.4. Pirjo Vuorinen osallistui museoiden ja arkistojen riskienhallintakoulutukseen Kuopion pelastusopistossa.

4.6. Säynätsalo – Muurame kesäretki. Säynätsalossa tutustuttiin kunnantalon ja kirkkoon ja Muuramessa oli lounas Turkkilan tilalla. Janne Vilkuna, Tapani Kahila, Pirjo Vuorinen, Marja-Liisa Hyvönen, Niina Niemi, Riikka Mäkipelkola, Saara Laukkanen, Lasse Saari, Teemu Korkiakangas.

8.–9.6. Museoliiton järjestämään Näyttelycafe-koulutukseen Mäntässä osallistuivat Pirjo Vuorinen, Marja-Liisa Hyvönen, Teemu Korkiakangas, Lasse Saari ja Mirva Tapper. Teemana oli tarinallisuus ja elämyksellisyys näyttelyssä.

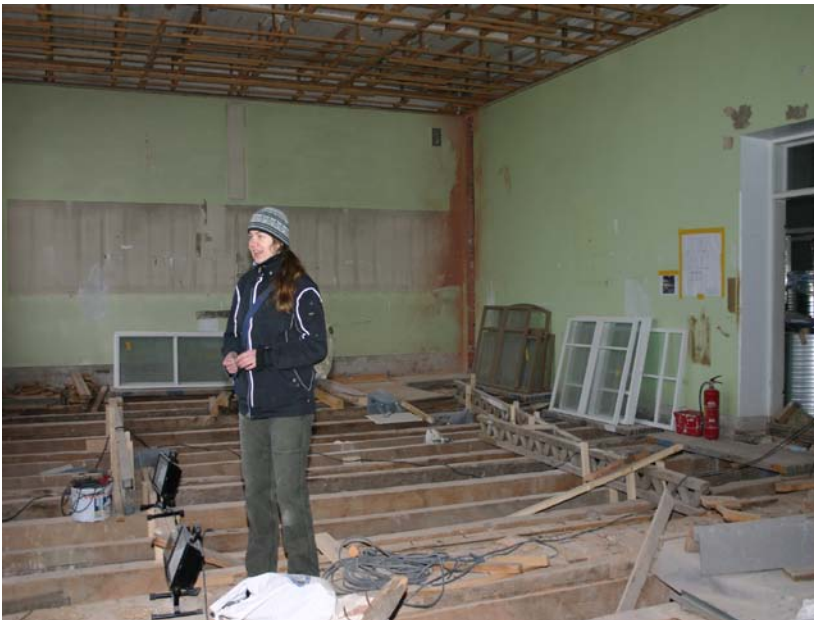
18.–22.8. Pirjo Vuorinen osallistui pohjoismaiseen etnologian ja folkloristiikan kongressiin Helsingin yliopistossa.

17.–18.9. Pirjo Vuorinen osallistui taidehistorian Mind and Matter-konferenssiin Jyväskylän yliopistossa.

29.9. tutustumismatka Poliisimuseoon ja museokeskus Vapriikkiin Tampereelle. Mirva Tapper, Tapani Kahila, Lasse Saari, Teemu Korkiakangas, Pirjo Vuorinen, Marja-Liisa Hyvönen.

Lasse Saari osallistui Lumière40100 mapping workshop -työpajaan 5.–10.10. Jyväskylässä. Työpajassa perehdyttiin audiovisuaalisten aineistojen projisointiin rakennusten seinille.

Rakennustutkija Riikka Mäkipelkola inventoi Oppio-rakennuksesta koottua rakennustutkimusaineistoa (kuva ylh.). Riikka Mäkipelkolan työ oli toimintakertomusvuonna myös museologian tallenusharjoituksen (MSLP020) aiheena. Siinä yhteydessä hänet kuvattiin Seminariumin työmaalla rakennuksen kolmannen kerroksen luokkahuoneessa. Kuvat Niina Niemi ja Petri Honkonen.

19.11. Mirva Tapper ja Marja-Liisa Hyvönen osallistuivat Kotiseutuarkistot ja Arvi -kotiseutuarkistoseminaariin 19.11. Jyväskylän maakunta-arkistossa

20.11. museokaupan neuvottelupäivä Kansallismuseossa Helsingissä. Mirva Tapper osallistui.

Mircea Halmagiu Etelä-Afrikasta toimi opettajana museon henkilökunnan englannin kielen keskusteluryhmässä.

TOIMIKUNNAT JA TYÖRYHMÄT

Pirjo Vuorinen kuului Jyväskylän yliopiston juhlavuosityöryhmään ja Seminaarinmäen koululauluja -kirjan toimituskuntaan. Tapani Kahila, Riikka Mäkipelkola ja Pirjo Vuorinen kuuluivat S-rakennuksen peruskorjauksen suunnittelu- ja työmaakokousryhmään ja osallistuivat rakennuksen peruskorjauksen suunnittelu- ja työmaakokouksiin. Pirjo Vuorinen toimi Jyväskylän yliopiston kulttuuritoimikunnan jäsenenä, Jyväskylän yliopiston senioriyhdistys JY-KYSin johtokunnan jäsenenä ja asiantuntijajäsenenä Alaskan Sitkan luterilaisen seurakunnan historiallisessa toimikunnassa. Museonjohtaja Janne Viikuna (varsinainen jäsen) ja intendentti Pirjo Vuorinen (varajäsen) olivat yliopiston edustajina Keski-Suomen ilmailumuseosäätiön hallituksessa. Museo kuuluu kansainvälisen museoliiton ICOMin yliopistollisten museoiden järjestöön UMACiin.

TOIMITILAT JA KALUSTEET

G-rakennuksessa museolla on käytössään noin 500 neliötä juuri museon toimintaa varten suunniteltua työ- ja toimistotilaa. Huomionarvoisia ovat ilmastoltaan säädeltä kuva-arkistotila, esinetutkimustila kuvaboratorioineen sekä museomestarin työtilat. Museo muutti G-rakennukseen syksyllä 2006, mutta kuva-

arkiston vakioilmastointikonetta ei vielä ole saatu toimimaan niin, että arkiston olosuhteet olisivat halutuissa arvoissa.

Museolla on säilytystiloja yliopiston päärakennuksessa ja Opinkivessä. Museo huolehtii Seminaarinmäen etelärinteessä sijaitsevasta vanhasta riihestä, joka on Jyväskylän vanhan kaupunkialueen vanhin rakennus. Yleisö pääsi tutustumaan riiheen, kun sitä pidettiin auki Yläkaupungin yönä 16.5. sekä heinä- ja elokuussa riihi-iltamien yhteydessä.

Museolle hankittiin toimintakertomusvuonna kaksi tietokonerunkoa ja Epson Perfection V700 -skanneri.

OPETUS, ESITELMÄT JA TAPAHTUMAT

19.3. Tampereen yliopiston ja Jyväskylän yliopiston alumniallianssin alumnipäivänä Pirjo Vuorinen esitteli Jyväskylän yliopiston museon toimintaa.

16.5. Yläkaupungin yö -tapahtumaan liittyen riihi oli auki klo 17–20. Oppaina toimivat Juulia Hakunti ja Taneli Klemola. Ensimmäistä kertaa järjestetty lapsille suunnattu Taneli-tontun ja Taavettilan emännän vetämä riihikierros osoittautui suosituksi.

Museo on toiminut OKL:n ja museologian opiskelijoiden demonstraatiopaikkana. Museologian opiskelijat toteuttivat dokumentoinnin harjoitustöitään tallentamalla yliopiston nykypäivää (dokumentointiprojekti MSLP020). Vuonna 2009 aiheina olivat yliopiston kirjaston toimistopäällikkö Pirkko Audejev-Ojasen, luontomuseon konservattori Jarkko Mäntysen ja rakennustutkija Riikka Mäkipelkolan työt sekä ylioppilaskunnan luomuruokapiiri.

7.9. Pirjo Vuorinen luennoi Jyväskylän yliopiston kulttuurihistoriasta IT-tiedekunnan uusille opiskelijoille.

7.11. Pirjo Vuorinen luennoi museologian opiskelijoille yliopiston museon dokumentointipro-

Yliopiston museo ja kulttuuritoimikunta järjestivät kesällä 2009 heinä- ja elokuun aikana Jyväskylän keskusta-alueen vanhimmassa rakennuksessa, Seminaarinmäen rinteessä olevassa riihessä yhdeksänä iltana riihi-iltamat. Esiintyjinä olivat mm. Kapela Konstantynowiacy -yhtye Puolasta ja Ruamjai-kuoro. Kuvat: Saara Laukkanen.

jekteista ja museoiden sopimuskäytännöistä ja dokumentointeihin liittyvistä eettisistä kysymyksistä.

12.12. Pirjo Vuorinen piti esitelmän Jyväskylän seminaarista ja Isa Aspista Kuokkalan kartanossa.

Museo osallistui humanistisen tiedekunnan järjestämään kansainvälisille opiskelijoille tarkoitettuun Finnish Studies -koulutusohjelmaan, jonka tarkoituksena on esitellä Jyväskylän yliopiston kampusten arkkitehtuuria, kulttuurihistoriaa ja taidekokoelmia vaihto-opiskelijoille. Kurssille osallistui keväällä 9 ja syksyllä 8 opiskelijaa. Kurssin opettajina toimivat keväällä Niina Niemi, Tanja Koskela ja Pirjo Vuorinen museolta sekä lehtori emeritus Pertti Kalin ja syksyllä Tanja Koskela, Niina Niemi ja kampusopas Ville Häkkinen.

Yliopiston museo ja kulttuuritoimikunta järjestivät kesällä 2009 heinä- ja elokuun aikana Jyväskylän keskusta-alueen vanhimmassa rakennuksessa, Seminaarinmäen rinteessä olevassa riihessä yhdeksän iltana riihi-iltamat. Vuonna 2008 viitenä iltana järjestetyt iltamat saivat suuren suosion, joten niitä laajennettiin yhdeksään kertaan. Iltamien organisoijana toimi museon harjoittelija Saara Laukkanen. Esiintyjinä olivat Hurnakko, Pyypiisku, Duo Makkonen & Hasala, Kapela Konstantynowiacy (Puola), Elgland-kvartetti, Kansanlauluuyhtye Hirvi, Jesin trio ja Ruamjai-kuoro. Lisäksi yhtenä iltana ohjelmassa oli yhteislaulua ja sadunkerrontaa. Riihi-iltamat olivat suosittuja myös vuonna 2009. Suurimman suosion keräsi puolalainen Kapela Konstantynowiacy.

Riikka Mäkipelkola esitteli 7.8. Seminariumin historiaa ja restaurointiperiaatteita maalausurakoitsijoille järjestetyssä infotilaisuudessa ja luennoi 2.12. porilaisille restaurointimaalaukseen erikoistuville kisälli opiskelijoille.

KAMPUSOPASTOIMINTA

Museon ja kulttuuritoimikunnan kouluttamat kampusopastat opastivat vuoden 2009 aikana yliopiston eri kampuksilla yhteensä 24 kertaa. Opastettavien ryhmien joukossa oli mm. yliopistossa järjestettyjen kansainvälisten kongressien (mm. Mind and Matter -konferenssi) ja muiden tapahtumien osanottajia sekä ryhmiä esimerkiksi Abu Dhabista, Tanskasta ja Espanjasta.

TIEDOTUS

Jyväskylän museoiden tiedotusrenkaan hoitovastuu oli yliopiston museon kulttuurihistoriallisella osastolla 1.1.–30.6. Tiedotusrenkaaseen osallistuvat Jyväskylän yliopiston museon molempien osastojen lisäksi Keski-Suomen museo, Jyväskylän taidemuseo, Suomen käsityön museo ja Alvar Aalto -museo.

Museon toiminnasta tiedotettiin lehdistössä, radiossa ja internetissä sekä jakamalla erillisiä mainoksia.

SIDOSRYHMÄT

Toimintakertomusvuonna museon kulttuurihistoriallisen osaston tärkeimpiä sidosryhmiä olivat yliopiston kulttuuritoimikunta, yliopiston ja korkeakoulun alumnihdistys JYKYS, yliopistolaskunta, yliopiston normaalikoulu, Keski-Suomen matkailuyhdistys ry. ja Jyväskylän kaupungin matkailutoimi sekä Keski-Suomen Muis-tiarkisto. Yhteistyö Jyvässeudun museoiden kanssa on jatkunut aikaisempien vuosien tapaan. Rakennussuojelukysymyksissä yhteistyötä on tehty Museoviraston kanssa.

LAATUTYÖ JA KEHITTÄMISKOHEET

Museon laatukäsikirja on nähtävillä osoitteessa www.jyu.fi/erillis/museo/laatu. Toimintakertomusvuoden aikana työstettiin mm. kokoelmien hallintaan ja käsittelyyn liittyvää ohjeistusta. Museon prosesseja kuvattiin Microsoft Visio -ohjelmalla, joka on osoittautunut käyttökelpoisemmaksi välineeksi kuin aiemmin käytetty QPR. Vuoden lopulla osoittautui, että yliopisto luopuu QPR:n käytöstä ja tilalle tulee Microsoft Visio.

Yliopiston kulttuurihistoriallisen museon keskeisiä kehittämiskohteita ovat toiminnan kehittäminen tiedemuseona, pedagogisten palvelujen ja asiantuntijuuden vahvistaminen sekä Jyväskylän yliopiston oppi-/tieteenhistoriallisen aineiston kokonaisvaltaisen

tallennussuunnitelman laatiminen yhteistyössä hallinnon, tiedekuntien, erillis- ja palvelulaitosten sekä yliopiston muiden muistiorganisaatioiden kanssa. Seminarium-rakennuksella ja siihen rakennettavalla näyttelykeskuksellaan museo osallistuu Jyväskylän yliopiston profiilin vahvistamiseen ja imagon rakentamiseen. Jotta museon näyttelyissä voitaisiin esitellä yhteenvedo yliopiston eri tieteenalojen kehittymisestä, mitä on nyt ja miten tähän on tultu ja korostaa Jyväskylän yliopiston omia erityispiirteitä, tarvitaan periaatteet ja toimintaohjeet, joiden perusteella laitokset, oppiaineet ja eläkkeelle siirtyvät opettajat/tutkijat/hallintovirkamiehet tallentavat oman tieteenalansa oppihistoriaa ja tutkimusaineistoja eri muistiorganisaatioihin.

Liito-oravan poikaset seikkailivat Seminaarinmäen kampuksella. Kuvat: Heikki Rantatupa ja Pirjo Vuorinen.

LUONNONTIETEELLINEN OSASTO

HENKILÖKUNTA

Luonnontieteellisellä osastolla on viisi vakituista työntekijää; intendentti, konservaattori, suunnittelija, asiakaspalvelusihteeri ja museomestari, joista museomestari on kulttuurihistoriallisen osaston kanssa yhteinen. Vakinaisen henkilökunnan lisäksi museolla työskenteli 15 projektityöntekijää ja 9 opiskelijaharjoittelijaa.

Määräaikaisen henkilökunnan palkkaus järjestettiin Jyväskylän kaupungin vuosittaisesta avustuksesta ja työministeriön työllistämisvaroin sekä yhteistyöprojektina Senaatti-kiinteistöjen kanssa. Lisäksi työministeriön kautta järjestyi rahoitusta nuorten työharjoittelijoiden palkkaamiseen. Täydentävää henkilökuntaa tarvittiin museon avoimna pitoon, ryhmien opastuksiin, kokoelmien digitointiin ja vaihtuvien näyttelyiden suunnittelutyöhön.

Vakinainen henkilökunta

Koskela Tanja, intendentti

luonnontieteellisen osaston esimies, osaston toiminnan suunnittelu ja kehittäminen, museologian opiskelijoiden ja harjoittelijoiden ohjaus

Mäntynen Jarkko, konservaattori

eläinten konservointi, nahka- ja luukortiston ylläpito, kokoelmien hoito, asiakaspalvelu, opastus

Kotiranta Hillevi, suunnittelija

puutarhaan liittyvät työt, kasvien ja siementen hankkiminen, puutarharekisterin ylläpito, istutusten hoidon ja kunnossapidon asiantuntija-apu Senaatti-kiinteistöjen Keski-Suomen kiinteistöalueelle, talousasiat, asiakaspalvelu

Peltola Seija, asiakaspalvelusihteeri

asiakaspalvelu, opastus, markkinointi ja tiedotus, museokaupan hoito, harjoittelijoiden ohjaus

Kahila Tapani, museomestari (yhteinen kulttuurihistoriallisen osaston kanssa)

näyttelyiden visuaalinen ja tekninen suunnittelu ja toteutus, näyttelyn piirrokset ja valokuvaajan tehtävät

Määräaikainen henkilökunta

1. Museon varoin (kaupungin vuosittainen avustus)

Ahonen Hannu, konservattori, 1.1.–28.2. ja 1.–31.12.

Osallistui keväällä Lentämisen ihme – ihmeellisiä lentäjiä -näyttelyn tekoon mm. eläimiä konservoimalla ja tekemällä liskolinnun rekonstruktion sekä suunnitteli omista valokuvistaan Kuka, mikä, mistä? -näyttelyn. Loppuvuodesta Ahonen aloitti kesällä

2010 avautuvan Hetkiä ajassa -näyttelyn suunnittelun
Kunttu Panu, suunnittelija, 1.–28.2.

käypänäytteiden tarkistaminen, rekisteröinti ja kokoelmiin sijoittaminen

Kulmala Kari, projektiapulainen, 1.1.–28.2. ja 1.10.–31.12.

selkärangattomien määrittäminen, selkärangatonkokoelmien järjestäminen ja asiakaspalvelu

Parkkinen Anna-Kaisa, suunnittelija, maaliskuu (70 t)

Lentämisen ihme – ihmeellisiä lentäjiä -näyttelyn suunnittelu

Kuntsi Satu, suunnittelija, 1.3.–30.6. ja 1.11.–31.12.

hyönteiskokoelma-, nahka- ja luutietojen GBIF-tietokantajärjestelmään siirtäminen

Kontiokorpi Jari, maaliskuu (5 t)

Suunnitteli ja toteutti videon Lentämisen ihme -näyttelyyn

Rahkonen Joel, valtion hallinnon harjoittelija, 1.6.–31.8.

putkilokasvien rekisteröinti Kastikka -tietokantaan, asiakaspalvelu, opastus sekä piirtämistyöt liittyen Darwin -verkkonäyttelyyn ja museokaupan uusien pinnien tuottamiseen

Kivistö Henri, museoapulainen, marras-joulukuu (48 t)

Tekninen apu puutarhan kasvirekisterin kokoelmatietojen siirrossa Access-ohjelman T-Puska-tietokantaan

2. Työministeriön varoin

Alaja Heikki, projektisihteeri, 1.3.–31.8. (tukityöllistämisvaroin)

Putkilokasvinäytteiden rekisteröinti Kastikka -tietokantaan, rekisteröintiohjeiden päivitys, asiakaspalvelu ja opastus

Keikkala Simo, työharjoittelija, 1.1.–3.5.

Putkilokasvien rekisteröinti Kastikka -tietokantaan, asiakaspalvelu ja kaloista kertovien infotekstien suunnittelu

3. Ulkopuolisin varoin (Senaatti-kiinteistöt)

Juutinen Riikka, suunnittelija, huhti-kesäkuu (33 t)

Seminaarinmäen sammalinventointi

Juutilainen Katja, suunnittelija, elo-syyskuu (58 t)

Seminaarinmäen sieni-inventointi

Erkinaro Mikko, suunnittelija, touko- ja heinä-syyskuu (66 t)

Seminaarinmäen lepakkoinventointi

Toivanen Tero, suunnittelija, kesä-syyskuu (81 t)

Seminaarinmäen lintuinventointi

Kypärä Timo, suunnittelija, elo- ja syyskuu (47 t)

Seminaarinmäen kasvi-inventointi

4. Opiskeluun liittyvä harjoittelu

Hamarus Otso, TET-harjoittelija, 16.–20.2.

kasvinäytteiden sijoittaminen kokoelmiin

Kärkkäinen Sonja, työharjoittelija, 15.5.–30.6. ja

museoapulainen, touko-heinäkuu (6 t)

asiakaspalvelu, opastus sekä luonnonyrteistä ja sienistä kertovien verkkonäyttelyjen suunnittelu

Lehto Jyry, TET-harjoittelija, 19.–20.2.

kasvinäytteiden sijoittaminen kokoelmiin

Parikka Tommi, TET-harjoittelija, 9.3.–13.3.

kasvinäytteiden sijoittaminen kokoelmiin ja linnuista kertovien infotekstien suunnittelu

Mäkinen Tuukka, TET-harjoittelija, 30.3.–3.4.

kasvinäytteiden sijoittaminen kokoelmiin

Tammilehto Tiina, museologian harjoittelija, 18.–29.5. (9 pv) ja 3.–31.8. (21 pv)
asiakaspalvelu, opastus ja Darwin 200+, Lajien synty 150+ -näyttelyn suunnittelu

Kuusisto Kati, harjoittelija, 1.9.–9.11.
asiakaspalvelu, opastus, 1. luokkien opintokäynteihin liittyvän tehtävävihkon ja suunnistustehtävien suunnittelu sekä opintokäyntien ohjaus

Savomäki Mari, harjoittelija, 10.11.–18.12.
asiakaspalvelu, opastus, 1. luokkien opintokäyntien ohjaus ja eskari-ikäisille suunnattujen jouluaskartelujen suunnittelu ja toteutus

Tukala Anitta, harjoittelija, 10.11.–18.12.
asiakaspalvelu, opastus, 1. luokkien opintokäyntien ohjaus ja eskari-ikäisille suunnattujen jouluaskartelujen suunnittelu ja toteutus

Viikonloppu- ja iltapäivystyksissä avustivat tuntitöinä Heikki Alaja, Marika Kolehmainen, Kari Laasasenaho, Johanna Paavolainen, Saara Tapaninen ja Minna Tolppanen. Museo-opastuksia pitivät vakinaisen henkilökunnan lisäksi Panu Halme, Kari Laasasenaho, Virve Marttinen, Jonna Niiniaho ja Minna Tolppanen.

KOKOELMAT

Kokoelmien kartuntasuunnitelma ja käyttö

Osasto liittää kokoelmiinsa sen toimialaan, eli luonnontieteisiin (luonnonhistoriaan), liittyvää näyteaineistoa. Osasto säilyttää näyteaineistoa eliöyhteisöistä ja dokumentoi tietoa ympäristön tilasta ja sen muutoksista tutkimuksen, opetuksen, valistuksen ja yhteiskunnallisen päätöksenteon tarpeisiin. Kokoelmiin pohjaten museo osallistuu yliopiston opetukseen, tutkimukseen ja tiedotukseen. Museo esittelee kokoelmiaan näyttelyissään ja antaa kokoelmat yliopiston sisäiseen tutkimus- ja opetus-

käyttöön sekä viestinnän käyttöön. Erityisen tärkeitä luonnontieteellisen osaston kokoelmat ovat yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitoksen opetus- ja tutkimuskäytössä, joissa kokoelmanäytteitä tarvitaan muun muassa vertailunäytteinä ja opetusmateriaalina. Lisäksi museo tarjoaa kokoelmapalvelujaan yliopiston ulkopuolisille tahoille kuten ympäristöviranomaisille ja kolmannen sektorin toimijoille, jotka käyttävät kokoelmia esimerkiksi eliölajien uhanalaisuusarvioinneissa sekä lajintuntemusopetuksessa ja ympäristökasvatuksessa.

Luonnontieteellisellä osastolla on ollut kirjattu kokoelmapoliittinen suunnitelma vuodesta 2005 lähtien. Suunnitelma toimii ohjekirjana osaston kokoelmatyössä, ja se on liitteenä koko museon laatukäsikirjassa (www.jyu.fi/erillis/museo/laatu). Yliopiston rehtori pyysi museolta TS-neuvotteluihin liittyen museon kokoelmatyön menettelytapaoheja, minkä yhteydessä osasto päivitti myös kokoelmapoliittista suunnitelmaa syksyn aikana.

Kartunta

Toimintakertomusvuoden kartunta oli yhteensä 14514 näytettä. Kokonaisnäytemäärä toimintakertomusvuoden lopussa oli 281692 (ks. liite 2).

Kuolleita lintuja vastaanotettiin 39 ja nisäkkäitä 5 (mm. yksi ilves). Osa näistä ja vanhemmista näytteistä konservoitiin. Hyönteisnäytteitä vastaanotettiin 11013 ja putkilokasveja 352 näytettä. Kari Kulmala lahjoitti 1094 hyönteistä, joista perhosia 758, Ulla Haapaniemi 515 lehtisammalta ja 118 maksasammalta, Riikka Juutinen 58 sammalta, Panu Kunttu 503 kotiloa ja simpukkaa, Teemu Nieminen n. 500 vaaksiaista ja Yliopiston kirjaston kautta saatiin 331 putkilokasvia. Jyväskylän näkövammaisten koulu luopui täytettyjen eläinten kokoelmastaan ja luovutti museolle 79 lintua ja 20 nisäkästä. Emeritus apulaisprofessori Seppo Euro la lahjoitti 43 kirjaa. Alkuvuonna emeritusprofessori Pauli Bagge määrittäi kokoelmista 129 vesiperhosta ja 60 kukkakärpistä.

Jyväskylän näkövammaisten koulun lahjoituksen haku. Kuvassa konservaattori Jarkko Mäntynen. Kuva: Tapani Kahila.

Suurimman lahjoituksen teki kesäkuussa menehtyneen emeritusprofessori Pauli Baggen perikunta. Hyönteisiä lahjoituksessa oli yhteensä n. 9200, joista eniten vesiperhosia (n. 2700, näistä märkänäytteitä n. 2500), kaksisiipisiä 2313, perhosia 1567 ja kovakuoriaisia 1297. Museon kokoelmille uusia lajeja näissä oli 317, eniten kaksisiipisiä (95), vesiperhosia (87) ja kovakuoriaisia (40). Näiden lisäksi hyönteislahjoitus sisälsi tuhansia yksilöitä määrittämättömiä märkänäytteitä. Lahjoitukseen kuului myös 206 kirjaa, satoja lehtiä, sarjoja ja eripainoksia sekä kymmeniä mappeja muistiinpanoja.

Kokoelmätietojen digitointi

1. GBIF-portaali

Global Biodiversity Information Facility (GBIF) (<http://data.gbif.org>) on vuonna 2001 perustettu kansainvälinen organisaatio, joka pyrkii biodiversiteettitiedon digitalisoimiseen. GBIF:n tavoitteena on luoda maailmanlaajuinen verkosto yksittäisten instituutioiden kuten museoiden ja yliopistojen ylläpitämistä tiedon tarjoajista.

Jyväskylän museon luonnontieteellinen osasto rekisteröityi GBIF-portaaliin alkuvuodesta 2007. Portaaliin liittyminen lisää merkittävästi museon luonnontieteellisten kokoelmien museoarvoa, koska kokoelmat ovat sitä kautta maailmanlaajuisessa tutkimuskäytössä siteerausta vastaan.

Vuoden 2009 loppuun mennessä GBIF-portaalin kautta saavutettavissa oli luonnontieteellisen osaston 87344 museonäytettä (31 % näytteistä), sisältäen koko

sieni-, lude-, nahka ja luukokoelman sekä osan kasveista, kovakuoriaisista ja perhosista. Kokoelmatietojen digitoinnin ja GBIF-portaaliin liittäminen haastavuutta lisää erityisesti se, että eri rekisterit ja tietokannat (ks. muut rekisterit alla) eivät ole keskenään yhteensopivia, joten rekisteritietoja on muokattava GBIF-portaaliin liitettäessä.

GBIF-hanketta on tähän asti toteutettu kaupungin vuosittaisen avustuksen varoilla. Hankkeen jatko on epävarma, sillä yliopiston hallinnossa kaupungin vuosittainen avustus on nyt kohdennettu Vesilinnan tilavuokriin.

2. Muut rekisterit

Suomen luonnontieteellisten museoiden yhteiseen putkilokasvirekisteriin, Kastikka -tietokantaan, rekisteröitiin toimintavuoden aikana 3058 näytettä. Yhteensä tietokannassa oli vuoden lopussa 41488 näytettä (71 % putkilokasvinäytteistä). Lisäksi tehtiin lukuisia tarkistuksia ja muutoksia vanhoihin rekisteritietoihin uusien rekisteröintiohjeiden pohjalta.

Tallennettiin museon omaan sienirekisteriin 1356 näytettä. Toimintavuoden lopussa rekisterissä oli 10906 näytettä (100 % suursienistä).

Kaikki maaperä- ja fossiilinäytteet ja 57 % kivinäytteistä (puuttuvat kasvatusopillisen korkeakoulun näytteet) on tallennettu Excelille.

NÄYTTELYT

Perusnäyttely täydentyi

Perintönä ympäristö -perusnäyttely esittelee Keski-Suomen luontoa vanhimmasta kallioperästä 2000-luvun kohteisiin ja johdattelee maakunnan lukuisille luontopoluille. Perusnäyttelyn rakentaminen on toteutettu Länsi-Suomen lääninhallituksen Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) myöntämin varoin.

Toimintakertomusvuonna perusnäyttelyyn tehtiin merimetsokeskustelun vuoksi ajankohtainen merimetsodioraama ja geologian näyttelyn valaistusta parannettiin. Vesilinnan ulkoikkunaan laitettiin 6.10. Charles Darwinin juhlavuoteen liittyen näyttelyjuliste sekä marraskuussa avattiin www-sivuilla verkkonäyttely Charles Darwin 200+, Lajien synty 150+.

Lentämisen ihmettä yhdessä Jyväskylän muiden museoiden kanssa

Maaliskuussa (19.3.) avautuivat Jyväskylän museoiden Lentämisen ihme -näyttelyt. Lentämisen ihme oli kuuden jyväskyläläisen museon yhteistyössä toteuttama näyttely- ja tapahtumakokonaisuus. Alkuperäinen idea oli museon johtaja, professori Janne Vilkkunan. Lentämisen ihmeen tärkeimpiä tavoitteita oli esitellä lentämisen ihmettä useasta näkökulmasta: niin luonnontieteiden, kuvataiteen, ITE-taiteen, arkkitehtuurin kuin kulttuurihistoriankin kiikareilla. Päämääränä oli myös tavoittaa kunkin museon perusasiakkaiden lisäksi muitakin asiakasjoukkoja.

Ihmeeseen osallistuivat Keski-Suomen luontomuseo, Jyväskylän taidemuseo, Keski-Suomen museo, Keski-Suomen ilmailumuseo, Suomen käsityön museo ja Alvar Aalto -museo. Eri museoiden näyttelyissä oli myös viittauksia toisten museoiden näyttelyihin. Yhteisnäyttelyprojekti oli useamman vuoden suunnittelun tulosta. Kokemukset yhteistyöstä olivat sen verran positiivisia, että vastaavanlaisia projekteja toteutetaan todennäköisesti jatkossakin.

Vaihtuvat näyttelyt

Jouluseimi, 1.–17.1. ja 28.11.–31.12

Luonto- ja jouluaiheinen installaatio museon ulkoikkunassa.

Luonnonkaunis, 9.1.–8.2.

Rautpohjan kamerakerhon luontokuvanäyttely.

Vuoden Luontokuvat 2008, 13.2.–12.3.

Suomen luonnonvalokuvaajat ry:n järjestämän vuosittaisen kilpailun palkitut työt. Esillä oli 30 valokuvaa.

Lentämisen ihme – ihmeellisiä lentäjiä, 19.3.–30.8.

Jyväskylän museoiden yhteisprojekti. Kukin museo toi näyttelyssään esille oman näkökulmansa lentämiseen. Luontomuseon näyttelyssä esiteltiin lentämistä eläinten ja kasvien näkökulmasta. Lisäksi esillä oli muinainen lentäjä, Hannu Ahosen tekemä liskolinnun rekonstruktio.

28.4–24.5. näyttelyyn liittyi Jyväskylän kaupungin kuvataidekoulun tekemä erilaisista ”lennunpöntöistä” koostuva Lintu kotona -installatio.

Lentämisen ihmettä näyttelyvaihdokkeineen. Yläkuvassa luontomuseon perhosten joukossa naavakorento Suomen Käsiyön museolta ja lentokoneen pienoismalli Keski-Suomen ilmailumuseolta. Alakuvassa etualalla tutkaetäisyyssmittari Keski-Suomen ilmailumuseolta. Kuvat: Tapani Kahila.

Kuka, mikä, mistä -näyttelyn arvoituksellisia kuvia.
Kuvat: Hannu Ahonen.

Kuka, mikä, mistä? Hannu Ahosen arvoituksellisia luontokuvia, 4.9.–31.12.

Hannu Ahonen on kuvannut näyttelyä varten luontoa eri näkökulmista kuin miten luontoa yleensä katsotaan: lähikuvina, osina kokonaisuuksista ja erikoisista kuvakulmista. Näyttelyyn liittyi myös vastaavista arvoituksellisista kuvista koostuva yleisökilpailu.

Muut näyttelyt

- Haapasuo talvella -dioraama. Mäkiahon juustola, Leivonmäki
- Rutajoki kesällä -dioraama. Vanhan Penttilän viinitila, Leivonmäki
- Jyväskylän kaupunkiluontoa -dioraama. Jyväskylän matkakeskus
- Rutajoki-Päijänne -dioraama. TB-huoltamo Leivon huoltamo Oy, Leivonmäki
- Mekin asumme täällä. Seminaarinmäen uhanalaisia eliöitä esittelevä dioraama. Jyväskylän yliopiston kirjasto
- Keski-Suomen metsä- ja vesiluontoa -dioraama. Bio- ja ympäristötieteiden laitos
- Joutsenäiti poikasineen -dioraama. Keski-Suomen keskussairaalan synnytysosasto

Verkkonäyttelyt

- Kaupunkimetsän salattu kevät -näyttely, www.jyu.fi/tdk/museo/kaupunkimetsa/nettiin
- Luonnon monimuotoisuus -näyttely (näyttely on esillä myös Vesilinnan ulkoikkunoissa), www.jyu.fi/tdk/museo/monimuotoisuus.pdf
- Luontomuseon toimintaa (näyttely on esillä myös Vesilinnan ulkoikkunoissa), www.jyu.fi/tdk/museo/toiminta.pdf
- 10 näytettä luontomuseon kokoelmista -näyttely, www.jyu.fi/erillis/museo/luonto/10-naytetta-luontomuseon-kokoelmista
- Darwin 200+, Lajien synty 150+. Darwinin juhlavuotta esittelevä näyttely, www.jyu.fi/tdk/museo/Darwin/index.htm (näyttelystä on myös esillä tiivistelmä Vesilinnan ulkoikkunoissa)

KÄVIJÄT

Museo oli avoinna ti–pe klo 11–18 ja la–su klo 12–17. Luontomuseon näyttelyt olivat toimintavuonna avoinna 317 päivää (2 170 tuntia), johon sisältyy myös aukiolo päiväkotit- ja kouluryhmille.

Pääsylippujen hinnat olivat: aikuiset 4 e, opiskelijat 2 e, alle 18-vuotiaat sekä museologian ja biologian opiskelijat ilmaiseksi, ryhmät (yli 10 hlöä/ryhmä) 3 e/henkilö. Perjantaisin museoon oli vapaa pääsy. Kokoelmiin ja näyttelyihin tutustui 16368 kävijää, joista pääsylipun maksaneita oli 2064 (12 %) ja ulkomaalaisia 1660 (10 %). Koululais- ja päiväkotiryhmiä kävijöistä oli 4619 (28 %) (ks. liite 3).

TAPAHTUMAT

Yläkaupungin yön aikana 16.5. museo oli auki klo 12–21. Sisäänpääsy oli ilmainen ja kävijöitä 228.

Flooran päivänä 13.5. museo vei yliopiston rehtori Aino Salliselle perinteisen kukkatervehdyksen. Samassa yhteydessä rehtorille ojennettiin yliopiston taidekirja Hyöky ja Horisontti.

Kansainvälisenä museopäivänä 17.5. museoon oli ilmainen sisäänpääsy. Kävijöitä oli 77.

20.5. ja 7.6. osallistuttiin Leivonmäellä yliopiston juhlavuoden retkeen. Museon rasteilla oli esillä 11 nisäkstä, viisi lintua ja hauenpää. Museon rasteilla opastivat Heikki Alaja, Tanja Koskela ja Joel Rahkonen.

Osallistuttiin 6.9. Jyväskylän museoiden Kulttuurisuunnistustapahtumaan. Museoon oli ilmainen sisäänpääsy. Luontomuseolla tehtävänä oli ”Minkä värinen on Keiteleen kalastajan vene”. Kävijöitä oli yhteensä 88, joista varsinaiseen suunnistukseen osallistui 37.

11.11. Keski-Suomen ympäristökasvatuspäivä. Luontomuseolla oli päivään liittyen kolme työpajaa: 1. Pienten ympäristökasvatusta, vetäjänä Kaija Wennström (13 osallistujaa), 2. Tonttuseikkailu, vetäjänä

Yliopiston juhlavuoden retki Leivonmäelle. Kuvassa vasemmalta muun muassa: yliopiston puuseppä Vesa Leskisenoja sekä museon johtokunnan jäsen Panu Halme ja museon projektityöntekijä Heikki Alaja, jotka toimivat retkioppaina. Kuva: Tapani Kahila.

Kim Suomalainen (10 osallistujaa) ja 3. Kunnan eri toimialojen yhteistyömahdollisuudet, vetäjinä Eija Syrjälä ja Juha Tolonen (8 osallistujaa).

9.–10.12. Luonnontieteellinen osasto oli mukana yliopiston joulutorilla. Myyjinä olivat Mari Savomäki ja Anitta Tukala. Myynti oli 466,80 euroa.

TALOUS

Perusnäyttelyn rakentaminen on toteutettu museon toimintabudjetin ulkopuolisella rahoituksella, Länsi-Suomen lääninhallituksen Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) myöntämin varoin. EAKR-hanke päättyi kesäkuussa 2004, jonka jälkeen näyttelyä on täydennetty museon, lähinnä kaupungin vuosittaisen avustuksen, varoin. Kaupungin projektirahoilla toteutettiin myös vaihtuvia näyttelyitä.

Museokaupan myyntituotteita olivat julkaisut, postikortit, DVD-postikortit, oppimateriaali, muisto- ja koriste-esineet, korut, lintujen ruokinta-automaatit, palapelit, ennakkotilaukset koristepuiden taimista ja makeiset. Ehtona myynnille on keskisuomalaisuus ja luontoaihe. Uutena tuotteena olleita äänellä varustettuja pehmolintuja myytiin 117 kpl. Museokaupan arvonnäytteen tuotto oli 4727 euroa.

Pääsymaksu on aikuisilta neljä euroa, yli kymmenen hengen ryhmissä kolme euroa ja opiskelijoilta kaksi euroa. Bio- ja ympäristötieteiden ja museologian opiskelijat pääsivät ilmaiseksi. Maksullisen opastuksen voi tilata koulutetuilta oppailta. Opastus maksoi 46 euroa. Sunnuntai- ja iltaopastus on 60 euroa. Kaupungin kouluille ja päiväkodeille opastus on ilmainen. Pääsylippujen ja opastuksien arvonnäytteen tuotto oli 7459 euroa.

Ulkopuolista rahoitusta hankittiin myymällä viheralueiden hoidon osaamista Senaatti-kiinteistölle suunnittelija Hillevi Kotirannan toimiessa viheralueiden hoidon asiantuntijana ja opastajana.

TOIMITILARESURSSIT

Luontomuseon toimisto-, työ-, näyttely- ja kokoelmatilat olivat vuonna 2009 yhteensä noin 800 m². Näistä toimisto/työtiloja oli noin 68 m². Näyttelytiloja oli yhteensä noin 260 m², josta 26 m² on käytössä vaihtuvien näyttelyiden tilana. Suurin osa näyttelytiloista koostuu perusnäyttelyn (Perintönä ympäristö) tiloista sekä toimintatilasta (19,7 m²). Kokoelmien säilytystiloja museolla oli käytössä 214 m² ja näyttelyiden käsittely- ja konservointitiloja 42,7 m². Nämä tilat sijaitsivat Harjun Vesilinnassa. Näiden lisäksi museolla oli kaksi varastohuonetta päärakennuksen kellarissa.

SIDOSRYHMÄT

Toimintavuonna tärkeimpiä sidosryhmiä olivat Jyväskylän museot, Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitos, Metsähallitus, Jyväskylän Kasvitieteellisen Puutarhan Ystävien Yhdistys ry (JKPY), Jyväskylän luontokoulu, Jyväskylän puutarhaseura ry, Jyväskylän Seudun luonnonsuojeluyhdistys ry, Jyväseudun hyönteiskerho, Jyväskylän sieniseura, Keski-Suomen lintutieteellinen yhdistys ry, Keski-Suomen ympäristökeskus, Luontotieteellinen keskusmuseo, Matkatoimisto Jyväskylään Oy ja Ravintola Vesilinna.

Luontoyhdistykset ja -kerhot pitivät kokouksia ja lajien tunnistukseen liittyviä opintotilaisuuksia

museolla. Bio- ja ympäristötieteen laitoksen tutkimusryhmillä oli merkittävä panos museon kokoelmien täydentymisessä ja tieteellisessä käytössä.

TIEDOTUS

Luontomuseon toiminnasta tiedotettiin lehdistössä, radiossa ja internetissä. Kouluille, oppilaitoksille ja päiväkodeille tärkein tiedotuskanava esimerkiksi vaihtuvista näyttelyistä oli sähköposti.

Museon toiminnasta ja näyttelyistä julkaistiin toimintavuonna seuraavat lehtijutut:

Tammikuu. Aaltoja!: ”Luontopolkuja ja puutarhakulttuuria”. Lyhyt kuvaus Keski-Suomen luontomuseosta ja Seminaarinmäestä.

15.1. Keski-Suomen viikko: ”Luonnonkaunis rautopohjalaisittain”. Rautopohjan kamerakerhon luontokuvanäyttely.

21.1. Keski-suomalainen: ”Brewster ja nuket vetivät kävijät museoihin”. Vuosien 2007 ja 2008 kävijämäärät kuudessa Jyväskylän museossa.

23.1. Keski-suomalainen: ”Jyväskylän museoissa lentämisen ihmeitä”. Ennakkojuttu Lentämisen ihme -näyttelyistä.

19.2. Keski-Suomen viikko: ”Luontokuvat näyttelyssä”. Vuoden luontokuvat 2008 -näyttely.

21.2. Suur-Jyväskylän lehti: ”Vuoden luontokuvat Luontomuseossa”. Vuoden luontokuvat 2008 -näyttely. Kuvana Lassi Rautiaisen ”Taistelijat” -karhukuva.

27.2. Keski-suomalainen: ”Näe parhaat luontokuvat”. Vuoden luontokuvat 2008 -näyttely.

Maaliskuu. Tiedonjyvä 2: Kansikuvana neljä täpläsiilikäsuperhosta luontomuseon kokoelmista.

19.3. Keski-suomalainen: ”Nousta tuulen selkään”. Lentämisen ihme -näyttely. Käsitellään kaikkia mukana olleita kuutta museota, mm. Janne Vilkun haastattelu. Luontomuseon osalta kuvina Janne Vilkuna ja naakka sekä liskolinnun rekonstruktio.

9.4. Keski-Suomen viikko: ”Ihmellentäjät luontomuseossa”. Lentämisen ihme -näyttely.

17.4. Keskisuomalainen: ”Amiraalin lento Keski-Suomen luontomuseossa”. Lentämisen ihme -näyttely. Kuvana amiraalin lento -vitriini.

Kevät. Tiedonjyvä 4: ”Lentämisen ihme – Ihmeellisiä lentäjiä”. Lyhyt selostus kyseisestä näyttelystä. Kuvana liskolinnun rekonstruktio.

Syksy. Tiedonjyvä 6: ”Kampuksen kotilot ja kyltit kuntoon”. Pertti Pyhtilän haastattelu Jyväskylän kasvitieteellisen puutarhan ystävistä ja seminaarin puiston kunnostuksesta.

29.7. Suur-Jyväskylän lehti: ”Luontomuseossa ihmetellään lentämistä”. Lentämisen ihme -näyttely. Kuvana liskolinnun rekonstruktio.

3.8. Keskisuomalainen: ”Ihmeellisiä lentäjiä”. Kuva lentävistä pajun siemenistä ja lyhyt kuvateksti.

10.9. Keskisuomalainen: ”Tsekkaa tämä” -menovinkki Kuka, mikä, mistä? -näyttelyyn.

10.9. Keski-Suomen viikko: ”Arvoituksellisia luontokuvia”. Lyhyt maininta Kuka, mikä, mistä? -näyttelystä.

24.9. Keskisuomalainen: ”Nukkamattoko tuossa lie – arvoitus tää luontoon vie”. Kuka, mikä, mistä? -näyttely. Kuvituksena viisi näyttelyn valokuvaa.

Marraskuu. Kotiliesi 21: ”Kulttuuriluotsin matkassa”. Jyväskylän Kulttuuriluotsi-palvelua esittelevä juttu. Haastateltavana kulttuuriluotsi Pauli Puttonen, josta kuva Keski-Suomen luontomuseon hirven edessä.

9.12. Jyväskylän kaupungin tiedotuslehti: ”Perhosen siipi vai fossiili”. Kuka, mikä, mistä? -näyttely.

KOKOUSTILAN KÄYTTÖ

Museon kokoustilassa kokoontui Keski-Suomen lintutieteellisen yhdistyksen hallitus kaksi kertaa (6 ja 9 henkilöä) ja aluerariteetikomitea kerran (4 henkilöä). Yhdistyksen kevätkokoukseen osallistui 15 ja vuosikokoukseen 17 henkilöä. Lintutieteellinen yhdistys järjesti kolme yleisölle suunnattua lintu-iltaa (yhteensä 75 henkilöä). Jyväskylän seudun luonnonsuojeluyhdistyksen kasviharrastuskerho kokoontui seitsemän (4–17 henkilöä), sieniseura kaksi (4 ja 10 henkilöä), Jyvässeudun hyönteiskerho kaksi kertaa (6 ja 9 henkilöä) ja sammalkerho kerran (6 henkilöä).

Kokoustilassa kokoontuivat myös Jyväskylän kasvitieteellisen puutarhan ystävät (16 henkilöä), Jyväskylän luonnontutkijain seura (20 henkilöä), Jyväskylän yliopiston alumnit (11 henkilöä), Keski-Suomen maakunnan kulttuuriympäristöryhmä (8 henkilöä), Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri (8 henkilöä), Alkio-opiston bio- ja ympäristötieteiden linja (19 henkilöä) ja Evoluutioekologian huip-puyksikkö kaksi kertaa (7 ja 20 henkilöä) sekä pidettiin Luontokoulun kummiopettajakoulutus kaksi kertaa (10 ja 15 henkilöä). Keski-Suomen ympäristökasvuspäiville osallistui 12 henkilöä ja Avoimen yliopiston harjoitustöihin 17 henkilöä. Museologian luennolle osallistui 41 ja kahdelle Finnish studies -kurssille 3 ja 6 henkilöä.

Museon omaan toimintaan liittyviä kokouksia oli 15. Kokoustilaa vuokrattiin myös ulkopuolisille ryhmille Ravintola Vesilinnan kautta 9 kertaa. Näihin kokouksiin osallistui yhteensä noin 120 henkilöä.

Konservaattori Jarkko Mäntysen työ oli vuonna 2009 museologian oppiaineen perusopintoihin kuuluvan tallennusharjoituksen (MSLP020) aiheena. Yläkuvassa Jarkko Mäntynen opastaa koululaisryhmää ja alakuvassa tutkii näytteitä luontomuseon pakastintiloissa. Kuvat: Heli Kalliola.

KOULUTUS

Hillevi Kotiranta opetti 17.–19.2. Savonlinnassa puutarharekisteri PUSKAn käyttöä.

Tanja Koskela ja Hillevi Kotiranta osallistuivat 12.–13.3. Jyväskylässä pidettyyn, museologian ainejärjestö Diaarion järjestämään seminaariin Katastrofi – Museoiden uhkakuvia.

Janne Vilkuna ja Tanja Koskela osallistuivat 24.–25.3. Museoliiton ja Luonnontieteellisen keskusmuseon järjestämille valtakunnallisille luonnontieteellisille museopäiville Helsingissä.

Tanja Koskela, Hillevi Kotiranta ja Tapani Kahila osallistuivat 21.4. Helsinkiin ja Porvooseen suuntautuneeseen retkeen. Helsingissä tutustumiskohteena olivat Luonnontieteellinen keskusmuseo, Postimuseo ja Ateneum sekä Porvoossa Raatihuoneen restaurointi.

Tanja Koskela, Hillevi Kotiranta ja Tapani Kahila osallistuivat 4.6. Säynätsalo – Muurame kesäretkeen. Säynätsalossa tutustuttiin kunnantalon ja kirkkoon, ja Muuramessa oli lounas Turkkilan tilalla.

Hillevi Kotiranta osallistui 8.–9.9. Pietarsaareissa pidettyihin Kasvitieteellisten puutarhojen neuvottelupäiville.

Tanja Koskela osallistui 11.11. Keski-Suomen ympäristökasvatuspäiville.

OPETUS JA ESITELMÄT

Museo on toiminut bio- ja ympäristötieteiden, museologian, opettajankoulutuslaitoksen ja Jyväskylän ammattiopiston opiskelijoiden demonstraatio-, harjoittelu- ja opetusharjoittelupaikkana. Museo on suunnitellut ja toteuttanut koulujen, oppilaitosten ja päiväkotiryhmien opintokäyntejä. Jyväskylän kaupungin ala-koulujen 1. luokkalaiset vierailivat opetussuunnitelmansa mukaisesti Luontomuseossa. Syk-

syllä 2008 aloittaneet tammi-helmikuussa ja osa 2009 aloittaneista marraskuussa (lopun käyvät tammi-helmikuussa 2010). Opintokäyntien ohjelmaan kuului alkuvuodesta opastettu näyttelykierros, luontofilmä sekä ilveksen piirtäminen kirjastossa. Syksyllä opintokäynnin sisältöä uudistettiin, ja siihen kuului opastettu näyttelykierros, luontofilmä, näyttelytilassa valokuva-suunnistus sekä kirjastossa kahdeksan tehtävärastia. Alkuvuoden opintokäyntien aikana museolla vieraili yhteensä 629 ekaluokkalaista ja 70 opettajaa ja syksyllä vastaavasti 407 ja 38. Tammi-helmikuussa luokkien ohjauksessa avustivat biologianopiskelijat Jonna Koivunen, Jonna Kari ja Tanja Männistö sekä marraskuussa Anu Käppi ja Tanja Männistö. Ohjaus oli osa bio- ja ympäristötieteiden laitoksen Museo- ja luontokohteiden pedagogiikka -opintokokonaisuutta (BIOS 105).

Jyväskylän luontokoululaiset vierailivat museolla huhtikuussa. Vierailuihin osallistui yhteensä 540 koululaista.

24.3. Tanja Koskela piti valtakunnallisilla luonnontieteellisillä museopäivillä Helsingissä esitelmän ”Pienen museon matka GBIF-dataprovideriksi”.

16.4. Tanja Koskela esitteli Jyväskylän kulttuuriluotsikoulutuksessa Luontomuseon toimintaa.

7.5. Tanja Koskela piti esitelmän museon näyttelyiden digitointihankkeesta Keski-Suomen ympäristökeskuksen järjestämässä Uhanalaiset lajit toiminnassamme -seminaarissa.

29.8. Tanja Koskela esitteli Yliopiston museon toimintaa Tutor-koulutuksessa.

21.11. Tanja Koskela piti museologian opiskelijoille luennon luonnontieteellisistä kokoelmista.

Joulukuussa museolla järjestettyihin ohjattuihin askarteluhetkiin osallistui kolme päiväkotä ja kolme eskariryhmää (yhteensä 82 lasta). Lapset tekivät joulupupuja. Ohjaajina toimivat Jyväskylän ammattiopiston opiskelijat Mari Savomäki ja Anitta Tukala.

Museo osallistui TE-keskuksen maahanmuuttajille tarkoitettuun Palapeli-projektiin järjestämällä erityisopastuksia maahanmuuttajaryhmille ja tutustuttamalla heitä erityisesti keskisuomalaiseen luontoon.

Museo järjesti yliopiston ulkomaalaisille opiskelijoille suunnatulla Finnish studies -kursilla/ Cultural tours luentoja ja tutustumiskäyntejä aiheina keskisuomalainen luonto (16.4. ja 19.11.) ja kasvitieteellinen puutarha (23.4. ja 12.11.).

TUTKIMUSYHTEISTYÖ

Osasto järjesti työtilaa seuraaville opiskelijoille ja tutkijoille, jotka myös hyödynsivät museon kokoelmia vertailunäytteinä:

Panu Halmeelle, joka määrittäi väitöskirjaansa liittyvää lahoittajasienimateriaalia tammi-toukokuun aikana noin 20 tuntia kuukaudessa. Lisäksi hän määrittäi Metsähallitukselle Keski-Suomen ja Pirkanmaan alueen lahoittajasieniselvitysmateriaalia tammikuussa noin 40 tuntia ja joulukuussa noin 60 tuntia.

Tero Toivaselle, joka määrittäi ennallistamisprojektiin liittyen kovakuoriaisia noin yhden kuukauden ajan alkuvuonna.

Katja Juutilaiselle, joka määrittäi Metsän-tutkimuslaitokselle kääväkkäitä marras-joulukuussa.

Jouni Penttiselle, joka määrittäi väitöskirjaansa liittyvää sienisääskimateriaalia aikavälillä 1.1.–31.12.

Anni Markkaselle, joka määrittäi kääpiä Metsähallitukselle tammikuussa ja Biologian laitoksen projektiin liittyen joulukuussa noin puolitoista viikkoa.

Lainattiin 32 muurahaista Juho Paukuselle Luonnontieteelliselle keskusmuseolle, *Epilobium tetragonum*-näyte Thomas Karssonille Ruotsin luonnonhistorialliselle museolle Tukholmaan, Turun kasvimuseolle 3 Najas-näytettä, Sarmaltajat-kerhölle vuoden aikana yhteensä 34 lehtisammalta ja 66 maksasammalta ja Anna Mäkelälle 34 maksasammalta.

Sammalnäytteitä lainattiin muun muassa puutteellisesti tunnettujen lajien tutkimushanketta (PUTTE) varten. Lisäksi Dna-analyysseja varten annettiin näytteitä (hyönteisten raajoja) bio- ja ympäristötieteiden laitoksen tutkijoille: pussikkaisiin (*Psychidae*) kuuluvista Naryciinae-pikkuperhosista Jelmer Elzingalle ja Juan Galarzalle sekä täpläsiilikään (*Parasemia plantaginis*) lähilajeista Jouni Penttiselle.

Lainattiin Leitz Laborlux -mikroskooppia Turun, Jyväskylän, Helsingin, Oulun ja Joensuun yliopistojen yhteiseen Sienisystematiikan työpajaan ajalle 18.–22.4.2009 sekä syksyllä Katriina Peltoselle Keski-Suomen liiton hankkeeseen liittyen.

MUUTA YHTEISKUNNALLISTA PALVELUA

Määritettiin 18 museolle toimitettua näytettä ja vastattiin puhelimesta yleisökyselyihin.

Ilmoitettiin valtakunnalliseen lintuhavaintojärjestelmä Tiiraan tiedot Keski-Suomen lintutieteellisen yhdistyksen ja Suomenselän lintutieteellisen yhdistyksen alueilta toimitetuista linnuista.

Mikael Papatheocharis kuvasi noin 20 lintua alakerran vitriinistä Area-TV:n lintuharrastuksesta kertovaan ”Neljä vuodenaikaa” -sarjaan.

Neljä restonomiopiskelijaa kuvasi museon näyttelyä opinnäytetyötään varten.

Jarkko Mäntynen määrittäi Suomen käsityön museon Lentämisen ihme -näyttelyn puulinnut ja kahdeksan hyönteistä Imatran Seudun ympäristövirastolle.

Valokuvaaja Mirja Nuutinen kuvasi täytettyjä eläimiä ja kasveja.

Lainattiin: Luonto- ja erämessuille kolme nisäkstä, 11 lintua, kyy, perhosia ja sudenkorentoja; Ossi Nokelaiselle 30 täpläsiilikästä Tiedonjyvä-lehden evoluutioartikkelia varten; Vespuolen luontokoulua varten laulujoutsen ja karhu sekä saukon, oravan, siilin, kärpän ja lumikon nahat.

- Lentämisen ihme -yhteisnäyttelyprojektiin liittyen lainattiin Alvar Aalto -museolle sudenkorento, Keski-Suomen ilmailumuseolle liito-orava, kaksi lintua, kaksi perhosta ja sudenkorento, Keski-Suomen museolle kaksi lintua, Suomen käsityön museolle viisi lintua ja Jyväskylän taidemuseolle neljä lintua. Vastaavasti luontomuseon omassa Lentämisen ihme -näyttelyssä oli esillä toisten museoiden esineitä, taideteoksia ja kokoelmanäytteitä. Näyttelyvaihdokkien ideana oli toimia kussakin museossa viittauksina toisten museoiden Lentämisen ihme -näyttelyihin.
- Suomen käsityön museo käytti kerran museon pakastinta näyttelymateriaalin pakastamiseen.

JULKAISUT JA ARTIKKELIT

Julkaisuluettelo sisältää museon henkilökunnan julkaisut sekä sellaiset opiskelijoiden ja tutkijoiden julkaisut, joissa on merkittävässä määrin hyödynnetty museon luonnontieteellisiä kokoelmia ja/tai työtiloja.

- Ahlroth, P. & Kotiaho, J. S. 2009. Route for political interests to weaken conservation. *Nature* 460: 173–173.
- Gorb S. N., Tynkkynen, K. & Kotiaho, J. S. 2009. Crystalline wax coverage of the imaginal cuticle in *Calopteryx splendens* (Odonata: Calopterygidae). *International Journal of Odonatology* 12: 205–221.
- Halme P., Kotiaho J.S., Mönkkönen M., Ylisirniö A-L. & Markkanen A. 2009. Quantifying the indicator power of an indicator species. *Conservation Biology* 23: 1008–1016.
- Halme P., Kotiaho J.S., Ylisirniö A-L., Hottola J., Junninen K., Kouki J., Lindgren M., Mönkkönen M., Penttilä R., Renvall P., Siitonen J. & Similä M. 2009. Perennial polypores as indicators of annual and red-listed polypores. *Ecological Indicators* 9: 256–266.
- Halme P. 2009. Lahottajasieni-inventointeja Keski-Suomessa ja Pirkanmaalla 2008. Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut. Inventointiraportti, 38 sivua.
- Ketola, T. & Kotiaho, J. S. 2009. Inbreeding, energy use and sexual selection. *Evolutionary Ecology*, in press.
- Ketola, T. & Kotiaho, J. S. 2009. Inbreeding, energy use and condition. *Journal of Evolutionary Biology* 22: 770–781.
- Ketola, T., Kortet, R. & Kotiaho, J. S. 2009. Endurance in exercise is associated with courtship call rate in decorated cricket (*Gryllobates sigillatus*). *Evolutionary Ecology Research* 11: 1131–1139.
- Komonen, A., Päivinen, J. & Kotiaho, J. S. 2009. Missing the rarest: is the positive interspecific abundance-distribution relationship truly general macroecological pattern? *Biology Letters* 5: 492–494.
- Kotiaho, J. S., Ahlroth, P., Haimi, J., Mönkkönen, M. & Vilkkuna J. 2009. Evolution education in natural history museums. *Trends in Ecology and Evolution* 24: 292–293.
- Kotiaho, J. S., Komonen, A. & Päivinen, J. 2009. On the obvious positive interspecific relationship between abundance and distribution: a reply to Blackburn and Gaston. *Biology Letters* 5: 779–780.
- Kunttu, P. & Kulju, M. 2009. Tuorlan lehdon kääväkkäät. Lounais-Suomen urbaanit Natura 2000 -alueet. Kaarinan kaupunki, Ympäristönsuojelu. 46s.
- Markkanen, A. 2009. Kääväkäskartoitukset Hämeessä 2008. Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut. Inventointiraportti, 32s.
- Markkanen A. 2009. Kääväkäskartoitukset Etelä-Savossa 2008. Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut. Inventointiraportti, 29s.
- Markkanen A. 2009. The effects of forest-fuel harvesting on fungi in boreal forests. *Pro gradu*

- tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, 31s.
- Mattila, N., Kotiaho, J. S., Kaitala, V., Komonen, A. & Päivinen J. 2009. Interactions between ecological traits and host plant type explain distribution change in noctuid moths. *Conservation Biology* 23: 703–709.
 - Pekkala, N., Puurtinen, M. & Kotiaho, J. S. 2009. Sexual selection for genetic quality: disentangling the roles of male and female behaviour. *Animal Behaviour* 78: 1357–1363.
 - Puurtinen, M., Ketola, T. & Kotiaho, J. S. 2009. The good genes and compatible genes benefits of mate choice. *The American Naturalist* 174: 741–752.
 - Penttinen J. & Jaschhof M. 2009. On the systematics of *Sylvenomyia* Mamaev & Zaitzev (Diptera, Cecidomyiidae, “Porricondylinae”), with the description of a new species from Finland. *Zootaxa*. 2032: 48–54.
 - Toivanen, T., Liikanen, V. & Kotiaho, J. S. 2009. Effects of forest restoration treatments on the abundance of bark beetles in Norway spruce forests of southern Finland. *Forest Ecology and Management* 257: 117–125.
 - Tynkkynen, K., Raatikainen, K. J., Häkkilä, M., Haukilehto, E. & Kotiaho, J. S. 2009. Alternative reproductive tactics and the propensity of hybridisation. *Journal of Evolutionary Biology*.

Harjoittelijat Joel Rahkonen ja Sonja Kärkkäinen tehtailemassa pinsejä myyntituotteeksi museokauppaan. Kuva: Hillevi Kotiranta.

KASVITIETEELLINEN PUUTARHA

Jyväskylän yliopiston museon luonnontieteellisen osaston yksikkönä toimiva kasvitieteellinen puutarha käsittää yliopiston viheralueet Seminaarinmäellä (Seminaarinpuisto, Aallonpuisto, Pitkäkatu 1 ja Seminaarinkatu 30 - 32 pihat), Mattilanniemessä ja Ylistönrinteellä. Puistot sijoittuvat yliopistorakennusten ympäristöön ja edustavat rakennusaikansa puistosuunnittelua ja kasvivalikoimaa. Rakennetut puistot ja viheralueisiin kuuluvat luonnonmetsiköt mukaan lukien pinta-ala on noin 36 ha.

PUUTARHAN HOITO

Hoitovastuut ja yhteistyö

Kasvitieteellisen puutarhan suunnittelija vastaa puutarhan kasvikoelmien rekisteröinnistä ja sijoituskartoista, hankkii täydennys- ja korjausistutusten kasvit, toimii viheralueiden hoidon asiantuntijana ja opastaa ulkoalueiden työntekijät hoitotöiden erityiskohtiin.

Yliopiston kiinteistöjen ja viheralueiden omistaja on Senaatti-kiinteistöt, joka kilpailuttaa hoitosopimukset neljän vuoden välein ja tarjousten perusteella valitsee kiinteistöjen ja viheralueiden hoitoyhtiön.

Toimintakertomusvuonna Seminaarinmäen, Mattilanniemen ja Ylistönrinteiden kiinteistöjen ja viheralueiden hoitajana toimi RTK-Palvelu Oy.

Viheralueiden hoitosopimukseen kuuluu kevät- ja syysiiivous, nurmikoiden hoito, istutusalueiden puhtaanapito, lannoitus, pensaiden ja puiden siistimisleikkaukset ja alueiden yleinen siisteys. Hoitosopimukseen kuulumattomat työt tilataan erikseen joko alueen hoitoyhtiöltä tai ulkopuoliselta urakoitsijalta.

RTK:n kiinteistötyöntekijät hoitivat nurmikon ja yleisen siisteyden; puutarhurin vastuulla olivat perenna- ja pensasistutuksien kunnossapito, kesäkukkien istutus ja hoito sekä pensaiden ja puiden kevään siistimisleikkaukset.

Yliopiston viheralueita tarkastellaan keväisin ja syksyisin puistokierroksilla, joihin osallistuvat Senaatti-kiinteistöjen, yliopiston tilapalvelun ja kasvitieteellisen puutarhan sekä aluetta hoitavan kiinteistöhoitoyhtiön edustajat. Puistokierroksilla keskustellaan hoidon pääperiaatteista ja ajankohtaisista töistä. Kierroksilla

käsitellyistä asioista kirjoitetaan muistio ja pidetään seurantaan töiden toteutumisesta.

Kuluneena vuonna yhteiset kevät katselmuksot pidettiin 26.5.2009, jolloin kierrettiin kaikki puistoalueet. Osallistujina olivat: Senaatti-kiinteistöt 1 henkilö, RTK-Palvelu Oy 4 henkilöä ja Jyväskylän yliopiston museo 2 henkilöä. Syksyllä kierrettiin kaikki alueet 26.10. Mukana olivat 2 henkilöä RTK-Palvelusta ja 1 hlö museolta. Yliopiston tilapalvelu ei osallistunut kierroksille, mutta kiinteistöpäällikölle ja -insinöörille lähetettiin kierroksista muistiot.

Puistotoista keskusteltiin myös puhelimen ja sähköpostin välityksellä ja pidettiin useita työkohtaisia ohjauspalavereita kasvitieteellisen puutarhan suunnittelijan ja RTK:n puutarhurin kesken. Kevättöiden etenemisestä lähetettiin hoitoyhtiölle ja Senaatille väliraportit 24. ja 27. viikoilla.

Puistot rakennustöiden keskellä

Seminaarinmäen viherympäristö on jo useana vuonna ollut kaivamisen ja tullaamisen rasittama, sillä rakennusten peruskorjausten vaatimat työt, työmaaliikenne ja tarvikkeiden varastointi ruhoavat ympäristöä. Kesällä 2008 alkanut Seminariumin peruskunnostus jatkui koko 2009 vuoden.

Korjauskohteen sijainti muiden rakennusten keskellä rinteessä oli erittäin hankala, sillä työkoneet, rakennustarvikkeet ja työmaaliikenne vaativat paljon tilaa: työmaavarastot ja rakentajien autojen pysäköinti oli osittain sijoitettu puistoalueille. Runkosuojauksella vältyttiin puiden runkovaurioilta, mutta paikoittain maaperä ruhojoutui tai tullaantui pahoin. Ympäristön kunnostus jäi 2010 kevääseen.

Tulipa 'Giuseppe Verdi' Musican edessä keväällä 2009.
Kuva: Hillevi Kotiranta.

Seminaarinmäellä 29.1.2009 pidetyssä puustokatselmuksessa museon, Senaatti-kiinteistöt Oy:n ja RTK-Palvelu Oy:n väkeä. Kuvassa (vasemmalta): Tanja Koskela, Anja Miettinen, Hillevi Kotiranta, Erkki Manninen, Kari Hänninen ja Ari Lahtinen. Kuva: Tapani Kahila.

ISTUTUKSET

Seminaarinmäki

Seminaarinmäen puistoissa istutettiin seuraavat kasvit: Harjuhongikkoon 10 mäntyä (*Pinus sylvestris*), Musicarakennuksen seinustan ryhmään 78 kpl suikeroalpia (*Lysimachia nummularia*) ja 100 narsissia (*Narcissus spp*; 4 lajia/lajiketta); Pitkäkatu 1. pihan perennaryhmään 40 kasvitieteellistä tulppaania (*Tulipa greigii* ja *T. praestans*), 50 helmililjaa (*Muscari armeniacum*) ja 100 kirjopikarililjaa (*Fritillaria meleagris*).

Ylistörrinne

Kemian laitoksen ja kirjaston väliselle tasanteelle istutettiin 20 ketoneilikkaa (*Dianthus deltoides*) ja 20 lehtoimikkää (*Pulmonaria obscura*).

Kohtiohallin laajennusosa valmistui syyskuussa, minkä jälkeen rakennusurakoitsijan viherrakentaja (Pihapalvelu Leppämäki) kunnosti vaurioituneet nurmialueet ja istutti kasvit. Fysiikan laitoksen

pääsisäänkäynnin tuntumassa olevalle viherkaistaleelle istutettiin viisi kotimaista pylväskatajaa (*Juniperus communis*) ja neljä korpipaatsamaa (*Rhamnus frangula*).

Kesäkukat

Seminaarinpuistossa oli kymmenen ja Mattilanniemessä viisi kesäkukka-astiaa. Ylistöllä ei ollut kuluneena kesänä kukka-astioita. Lajeina käytettiin mm. ryhmäsamettikukkaa, kannaa ja verbena.

Myyräntöiden kunnostusta erillisurakoina

Hoitosopimuksen ulkopuolella oleviin töihin Senaatti-kiinteistöt myönsi 10 000 euroa. Maaliskuussa tehtiin koristeomenapuiden hoitoleikkauksia Seminaarinmäen puistoissa ja Mattilanniemessä. Lumien sulettua Mattilanniemessä paljastuivat suuret myyräntuhot, ja niinpä valtaosa tuosta budjetista kului myyräntuhojen vaurioittamien pensaiden alasleikkauksiin. Pieni osa käytettiin taimiin ja istutuksiin. Senaatin ja yliopiston

välisen omistussuhdemuutosten takia erillistyöt piti tehdä elokuun loppuun mennessä. Erillistyöt teki Keski-Suomen Puutarha-Apu Oy ja RTK-Palvelu Oy.

KASVIEN POISTOT

Puiden kaadot

Seminaarinmäellä Musican itäpuolella yksi vaahtera katkesi syyskuun tuulella, minkä jälkeen samalta alueelta kaadettiin kolme huonokuntoista poppelia.

Aallonpuistosta kaadettiin ilmanvaihtokopin viereen kasvanut tuomi, koska sen tuoksut levisivät kanavia pitkin sisätiloihin.

Mattilanniemessä meluvallilta jouduttiin kaatamaan seitsemän peltomyyrien pahoin vioittamaa metsävaahteraa ja tietohallintokeskuksen (MaD) pohjoispuolelta yksi huonokuntoinen punasaarni.

Ylistönrinteen laitosten ja rantaraitin metsikkökaistoilta raivattiin vesakkoa ja muutamia järeämpiä harmaaleppiä. Raivaukset urakoi Metsäpalvelu Hänninen Kari Ky Jyväskylän kaupunkirakennepalvelun toimeksiannosta.

Ilkivaltaa

Kaupungin Mattilanniemen uimaranta ja sen aurinkonurmeiksi mielletty yliopiston Mattilanniemen viheralue olivat kovassa käytössä etenkin lämpiminä viikonloppuina. Runsaasta käytöstä seurasi monia haittoja: kasveja vaurioitettiin, muureja ja muita rakenteita töhrittiin ja rikottiin, nurmikot ja käytävät roskattiin. Siivous aiheutti hoitoyhtiölle runsaasti lisätyötä.

Alueiden yleisilmettä heikensi myös jäteautojen ja muun raskaan liikenteen ruhjomat käytävien reumat ja kulmat. Lisäksi nurmikoita käytettiin py säköintialueena.

KASVIKOKOELMAT

Puutarhan kasvit hankitaan ostamalla, siemenvaihdon kautta, keräämällä itse tai saadaan lahjoituksina.

Kasvien hankinta 2009

Toimikertomusvuonna osa kasveista ostettiin ja osa siirrettiin oman alueen muilta osastoilta. Pensaat ja puut hankittiin Hongiston taimistosta (Koski TI) ja Vakka-Taimesta (Pyhäranta), perennat Särkän Perennataimistosta (Raahe) ja kukkasipulit ostettiin Viherlandiasta (Jyväskylä). Männyt siirrettiin yliopiston omalta alueelta.

Kasvirekisteri

Puutarhan tietojärjestelmän rekisteritietoja muokattiin sarakemuotoon, josta ne siirretään Access-tietokannan T-Puska-kasvirekisteriin. Kevättalvella museon suunnittelija kävi opiskelemaan rekisterin käyttöä Savonlinnan kampuksen puutarhalla, ja sen perusteella lajitiedot ja rekisteritaulukot siirrettiin T-Puskaan. Ongelmalliseksi osoittautuneessa kokoelmatietojen siirrosta on saatu teknistä apua tietotekniikan laitoksen kautta, mutta työ on vielä kesken.

Toimikertomusvuoden lopussa puutarhan kasvirekisterissä oli 665 taksonia, 1796 rekisterinumeroa (kasvikantaa) ja noin 18 900 kasvia.

Siemenvaihto, kasvi- ja siemenherbaariot

Siemenluettelo saatiin viidestä ulkomaisesta ja yhdestä kotimaisesta kasvitieteellisestä puutarhasta. Siemenkokoelmiin hankittiin yhteensä 31 annosta.

Rosa rugosa f. *alba*, valkokurtturuusu, kasvaa punaisen kurtturuusun seassa Aallonpuistossa. Kuva: Tapani Kahila.

Lumien sulettua Mattilanniemessä paljastui lohduton näky: peltomyyrien tuhoja meluvallin pensasvaahteroilla ja virpiangervoilla. Kuva: Hillevi Kotiranta 14.5.2009.

KUVA-ARKISTO

Seminaarinmäen, Mattilanniemen ja Ylistönrinteiden puistoista otettiin kasvi-, yleis- ja havaintokuvia, joista osa tallennettiin tietokoneen U- ja I-asemille.

MAKSULLINEN PALVELUTOIMINTA

Toimikertomusvuonna maksullisen palvelutoiminnan tulot olivat 21 200 € (ALV 0 %). Tuloja saatiin puutarhurin palveluista, kirjasto-luentosalin käyttökorvauksesta, pääsylipuista, opastuksista ja museokaupan myyntituotteista.

Puutarhurin palvelut

Toimikertomusvuonna kasvitieteellisen puutarhan suunnittelija teki Senaatti-kiinteistöille 264 h puutarhurin ammattityötä, joka sisälsi viheralueiden hoidon asiantuntijatehtäviä, ulkoalueiden työntekijöiden opastusta puistonhoitotöiden erityiskohtiin, töiden ja istutusten suunnittelua ja taimien hankintaa.

Tuotteiden myynti

Museokaupan myynnissä oli taimia, julkaisuja, kasviluuppeja, postikortteja ja muita luontomuseon henkeen soveltuvia tuotteita. Kasvitieteellisen puutarhan tunnuslajia, siperianomenapuuta (*Malus prunifolia* 'Oppio') myytiin 10 tainta. Suosituimmat myyntituotteet olivat julkaisut, kortit, luupit, pinssit, kivikorut, keramiikkatuotteet ja laulavat pehmoilinnut.

TIEDOTUS, NEUVONTA JA SIDOSRYHMÄT

Puutarhasta tiedotettiin Suomen kasvitieteellisten puutarhojen yhteisellä sivulla, josta edelleen pääsee jokaisen puutarhan omille kotisivuille. Osoite: www.kasvitieteellisetpuutarhat.fi.

Puutarhaliiton nettisivujen maakuntien puutarhamatkailuhakemistossa kohteena on myös Jyväskylän yliopiston luontomuseo ja kasvitieteellinen puutarha. Osoite: www.puutarhaliitto.fi, josta pääsee Suomen puutarhamatkailukohteisiin.

Yleisölle annettiin tietoa puutarhan lajistosta, vastattiin kasvikkyselyihin ja annettiin neuvoja puutarhasioissa.

Kasvitieteellisen puutarhan ystävät

Kuluneena vuonna Jyväskylän Kasvitieteellisen Puutarhan Ystävien Yhdistys rekisteröitiin ja sen puheenjohtajana jatkoi Pertti Pyhtilä. Yhdistys luovutti mm. kannanottonsa ”Seminaarinmäen maisemaselvitys- ja hoito-ohjelmasta” Seminaarinmäen suojelutyöryhmälle 8.10.2009 sekä järjesti talkoot Ylistönrinteellä ja Seminaarinmäellä suunnittelija Hillevi Kotirannalta saamiensa työohjeiden mukaisesti. Kyltit & Kotilot -talkoista kirjoitti Tiedonjyvä 6/2009. Hallituksessa oli edustajia Jyväskylän Puutarhaseurasta, Yliopiston kirjastolta, JAPA:sta (Jyväskylän Asukkaiden Paikallisagenda ry) ja asukasyhdistyksistä. Yhdistyksen tarkoituksena on tukea ja edistää Jyväskylän yliopiston kasvitieteellisen puutarhan toimintaa yhteistyössä museon henkilökunnan, alueen kiinteistöhallinnon ja viheralueiden hoitoyhtiön kanssa. JKPY ry:n kotisivut: <http://iki.fi/pyhtila/JKPY>.

Seminaarinmäen hyönteisselvityksissä käytetty pyydys viritettynä Villa Ranan puistoon. Kuva: Joel Rahkonen.

SEMINAARINMÄEN PUISTOJEN MENNYTTÄ JA TULEVAA

Historia- ja maisemaselvityksistä luontoselvityksiin

Seminaarinmäelle tehtiin vuosien 2008–2009 aikana ympäristöhistoriallinen selvitys ja maisemaselvitys Senaatti-kiinteistöjen toimesta. Selvityksiä täydennettiin kevään-syksyn 2009 aikana tehdyillä luontoinventoinneilla. Luontoselvitykset tehtiin Senaatti-kiinteistöjen, Jyväskylän kaupungin kaavoituksen ja Jyväskylän yliopiston museon luonnontieteellisen osaston yhteistyönä. Tutkimusalueeseen (yht. noin 27 hehtaaria) kuului Seminaarinmäen koko asemakaavamuutosalue, jossa on mukana yliopiston maa-alueiden (n. 16,2 hehtaaria) lisäksi myös kaupungin omistuksessa olevia maita.

Luontoselvitysten tarkoituksena oli kartoittaa mahdollisen uhanalaisen tai muuten huomionarvoisen lajiston ja elinympäristöjen esiintyminen hyödynnettäväksi alueen asemakaavamuutoksen ja viheralueiden hoitosuunnitelman laadinnassa sekä vaaralliseksi arvioitujen vanhojen puiden kaato-suunnitelman toteutuksessa. Alueella tehtiin seuraavat selvitykset: liito-orava, sammaleet, lahoppukovakuoriaiset, linnusto, putkilokasvit, lepakot ja sienet. Senaatti-kiinteistöt Oy vastasi selvitysten kustannuksista. Jyväskylän kaupungin kaavoitusbiologi Taru Heikkinen ohjasi ja koordinoi selvitysten tekoa sekä teki erillisselvityksistä yhteenvedonraportin. Yliopiston museon luonnontieteellinen osasto organisoivat selvitysten laatijat sekä tarjosi heille työtiloja ja apu työvoimaa esimerkiksi eliönäytteiden lajitteluun.

Luontoselvitysten antia

Luontoselvitysten mukaan Seminaarinmäellä esiintyy, sammalia lukuun ottamatta, uhanalaisia lajeja kaikista selvityksessä mukana olleista lajiryhmistä. Selvityksissä havaittiin kolme valtakunnallisesti uhanalaista lajia: liito-orava (*Pteromys volans*), kyrmysepikkä (*Eucnemis capucina*) ja ahosilmäruoho (*Euphrasia rostkoviana*)

Vaaleanpunainen neilikkaruusu Rosa 'Pink Grootendorst' Aallonpuistossa. Kuva: Tapani Kahila.

ssp. fennica). Valtakunnallisesti silmälläpidettävästä lajistosta havaittiin valkotuppisieni (*Volvariella hypopithys*), ja alueellisesti uhanalaisista kyläkellukka (*Geum urbanum*). Lepakoista alueella havaittiin pohjanlepakkoa (*Eptesicus nilsonii*) ja viiksisippaal/ isoviiksisippaa (*Myotis daubentonii/brandtii*). Liitorava ja lepakot kuuluvat Luontodirektiivin liitteen IVa lajistoon, jonka mukaan niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty (luonnonsuojelulain 49. pykälä).

Luontoselvitys löytyy museon pääsivun kautta: www.jyu.fi/erillis/museo.

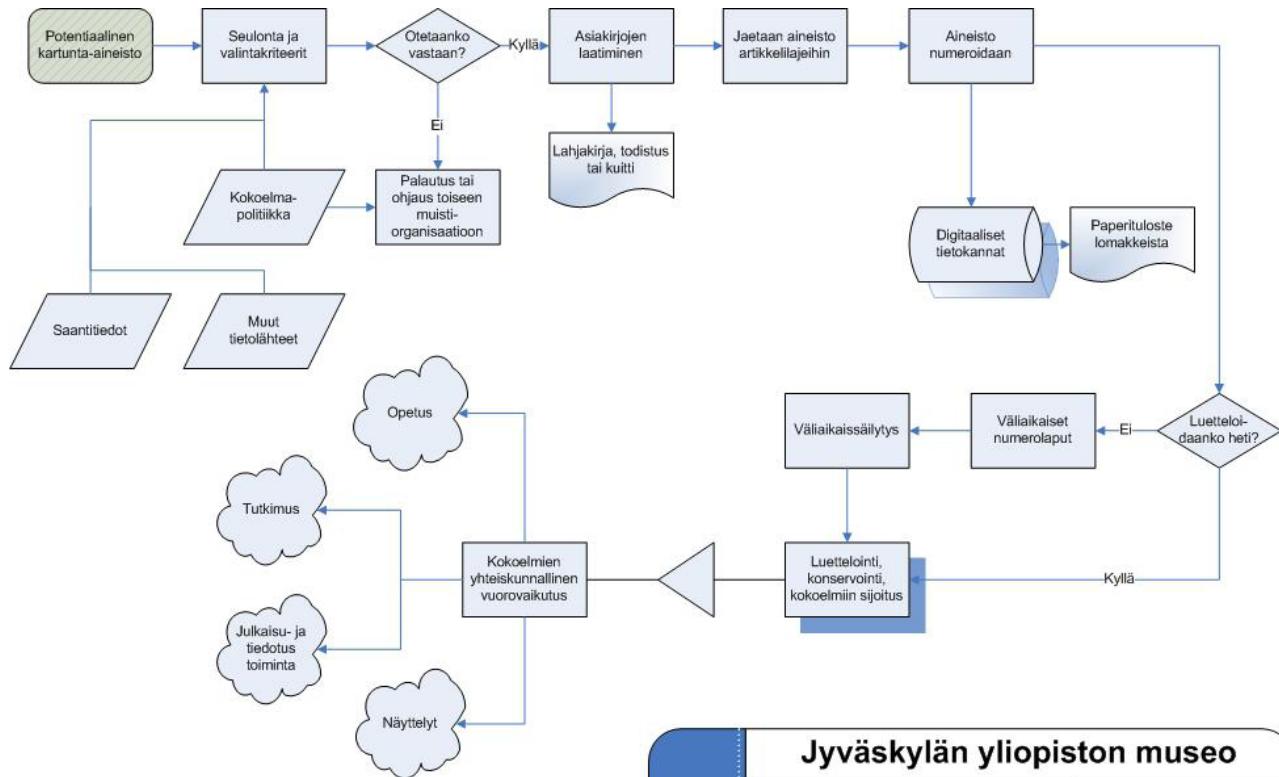
Viheralueiden hoidon tulevaisuus

Vuoden 2010 alussa voimaan tulevan yliopistouudistuksen myötä yliopistojen käytössä oleva kiinteistöomaisuus yhtiöitetään. Vuoden 2010 alusta yliopiston kiinteistöjä hallinnoi Suomen Yliopistokiinteistöt Oy. Se on yksi kolmesta vuonna 2009 perustetusta kiinteistöyhtiöstä, joihin siirrettiin (15.12.2009) valtionyhtiö Senaatti-kiinteistöjen koko yliopistokiinteistöjen toimiala. Yhtiön osakkaina ovat kaikki pääkaupungin ulkopuolella olevat yliopistot.

Yliopiston hallinnon uudistumisen myötä myös kiinteistöhoito uudistuu. Jyväskylän yliopiston tilapalveluiden kiinteistöinsinööri Jani Virtanen on siirtynyt Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n kampusmanageriksi 1.12.2009 lähtien. Toistaiseksi viheralueiden hoito jatkuu Senaatti-kiinteistöjen ja RTK-Palvelu Oy:n välisen kiinteistöjenhoitosopimuksen mukaisesti.

LIITE 1

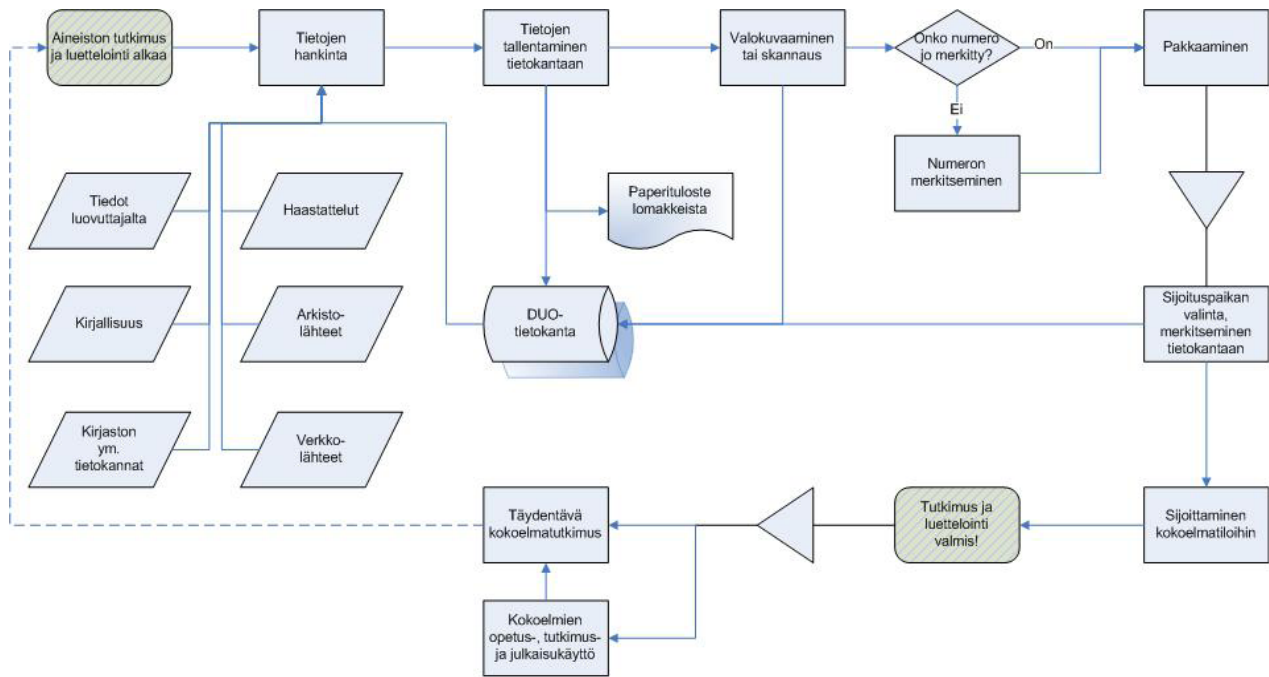
Kokoelmakartunnan käsittely, tutkimus- ja luettelointiprosessi

Jyväskylän yliopiston museo

Kokoelmakartunnan käsittely

28.10.2009

Jyväskylän yliopiston museo/KHO

Tutkimus- ja luettelointiprosessi

28.10.2009

LIITE 2
LUONNONTIETEELLINEN OSASTO
Kartunta eliöryhmittäin 2009

	<u>Kartunta Yhteensä</u>			<u>Kartunta Yhteensä</u>	
Sienet	1356	10906	Putkilokasvit	352	58733
Härmäsienet		3002	Siemenet	31	3996
Jäkävät	211	2658	Nahkat	2	1210
Levät		734	Linnut	2	1121
Maksasammalet	181	537	Nisäkkäät		89
Lehtisammalet	719	9709	Luut	3	712
Täytetyt eläimet	104	1312	Linnut		375
Kalat		308	Nisäkkäät	3	337
Linnut	84	815			
Nisäkkäät	20	189	Linnunmunat		1060
Hämähäkkieläimet		904	Linnunpesät		20
Juoksujalkaiset		21			
Kaksoisjalkaiset		4	Kivet	13	1267
Simpukat ja kotilot	507	771	Maalajit	1	53
Äyriäiset		20	Fossiilit	21	52

Hyönteiset

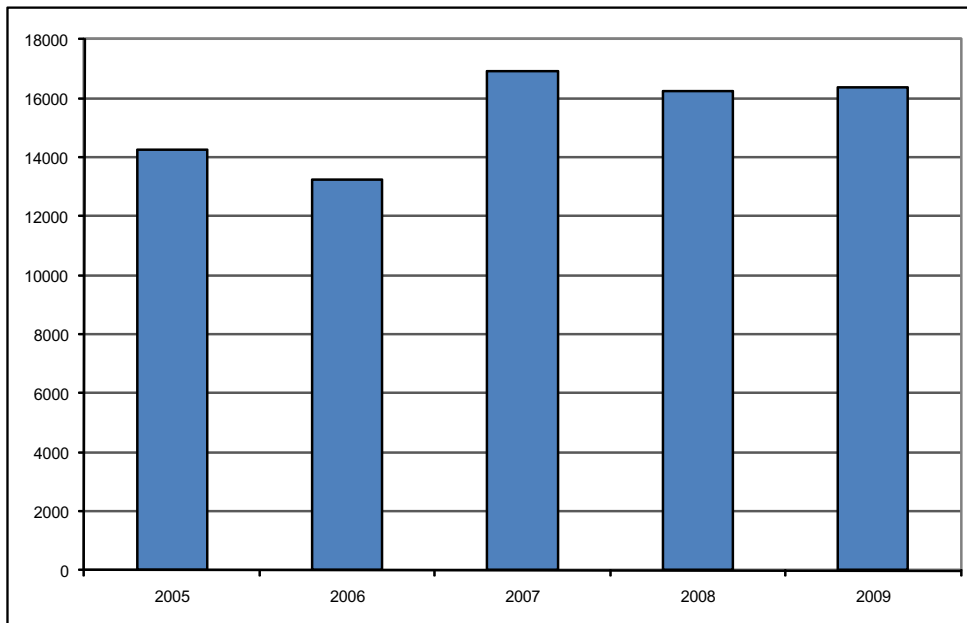
	Kartunta Yhteensä			Kartunta Yhteensä	
Perhoset	2369	80619	Sudenkorennot	242	966
M i k r o t	348	14221	Aikuiset	3	647
Aikuiset	348	14091	Toukat	131	211
Kotelot		126	Kotelot	108	108
Toukat		4	Koskikorennot	451	453
M a k r o t	2021	66398	Aikuiset	325	327
Aikuiset	2021	64952	Toukat	126	126
Kotelot		567	Päivänkorennot	649	757
Toukat		879	Aikuiset	289	397
Kovakuoriaiset	1315	33596	Toukat	360	360
Aikuiset	1315	33567	Verkkosiipiset	55	291
Toukat		29	Kärsäkorennot		111
Pistiäiset	57	4391	Vesiperhoset	2807	4391
Aikuiset	57	4230	Aikuiset	2807	4367
Kotelot		16	Kotelot		24
Toukat		145	Piitihäntäiset		32
Kaksisiipiset	3019	5016	Yhtäläissiipiset	1	47451
Aikuiset	3019	5008	Luteet	38	2677
Kotelot		8	Kirput		41
Suorasiipiset	9	310	Jäytiäiset		12
Torakat	1	76	Kierresiipiset		2793
Termitit		28			

	Kartunta Yhteensä	
Hyönteiset yht.	11013	184011
Aikuiset	10288	181408
Kotelot	108	849
Toukat	617	1754

KAIKKI NÄYTTEET 14514 281692

LIITE 3
LUONNONTIETEELLINEN OSASTO
Kävijämäärät 2009

	Yksittäiset	Koululais-ryhmät	Päiväkoti-ryhmät	Muut ryhmät	Yhteensä
tammikuu	453	433	0	95	981
helmikuu	790	460	16	114	1380
maaliskuu	727	110	18	158	1013
huhtikuu	483	708	40	156	1387
toukokuu	1007	786	700	187	2680
kesäkuu	1011	24	63	159	1257
heinäkuu	1800	0	8	13	1821
elokuu	974	49	0	153	1176
syyskuu	755	114	58	294	1221
lokakuu	1183	208	68	172	1631
marraskuu	400	458	43	251	1152
joulukuu	366	139	116	48	669
yhteensä	9949	3489	1130	1800	16368

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO